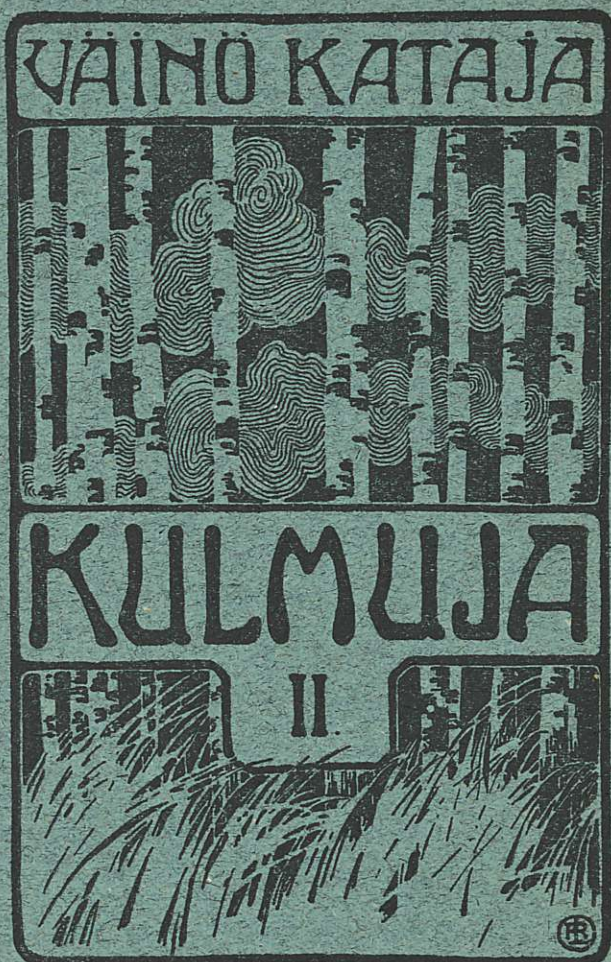

UNIV. BIBLIOTH.
* 1909 *
HELSINGFORS

Hinta
2 markkaa

Boman & Karlsson
Hämeenlinna

KULMUJA

II

KULMUJA II

Väinö Katajalta

on ennen ilmestynyt:

Irja, kuvaus, hinta 1: 50.

Kulmuja I, hinta 1: 60.

Kokouksesta palattua, näytelmä, hinta —: 50.

Kantopään lukuhuoneella, näytelmä, hinta —: 60.

KULMUJA

II

KUVIA ELÄMÄN VARRELTA

KIRJOITTI

VÄINÖ KATAJA

HÄMEENLINNASSA

BOMAN & KARLSSON'IN KUSTANNUKSELLA

KOJLMULA

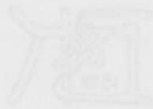
II

KUVA KÄSIÄ VÄRRELTÄ

HÄMEENLINNA 1903

HÄMEENLINNAN UUSI KIRJAPAINO

WILHELM LINDHOLM

ALMA MÄNTYLÄ - KIRJAPAINO & KÄSITTELY

LUKIJALLE.

Tämä on kuva omasta elämästäni, tarina, jonka tahtoisin kertoa . . .

Sillä kohta kai nämät loppunevat, nämät ilottomat iltani, kohta yöni aamuksi valkenee ja kohta kai laulanevat linnut väsyneelle ystäväilleen. Siksi tahtoisin kertoa ennen levolle mentyä ja muistella hallan tuhotöitä syyskuun raikkaana aamuna.

Kaksi on minulla peltoa, joita viljellessä ikäni on huvennut ja voimani vähennyt.

Ja halla on viljan vienyt kummastakin.

Toinen peltoni on vankan vaaran kupeella, etelän rinteellä. Siihen näkyy kaukainen, siintävä etelän taivas, lämpimän auerta ja silkkipilviä poutaisina kesäiltoina. Kuokkien kivikkoon peltoni valmistin ja kasasin kivet roomioihin. Hauskaa on ollut sitä viljellä. Riemu raikkui ilmassa kevätiltoina, kun käen kukkuessa siihen siementä heitin ja hauskaasti päivä paistoi, kun sirppineni leikkuuseen läksin. Terästä viljaa siitä olen saanut ja suuri on iloni ollut talvelle lähtiessä. Ikävöiden aina touon aikaa varroin ja toivoen taas sirppini terotin kun elokuun hauskat hämyt Pohjolani päiviä lyhensivät. Vaanihan

halla vaaran takana, terotti veistään ja pani pakkaseksi, mutta jätti koskematta peltoni ja hyisen hyhmänsä vaaran taakse.

Niin hauskasti kuluivat eloni päivät ja talvetkin lyhyiltä tuntuivat. Rakas, oma peltoni! ei hukkaan valunut otsani hiki enkä talven tullen nälkää nähnyt. Sain palkan vaivoistani ja hauskoja muistoja työstäni . . .

Toinen peltoni on rinnassani, syvällä sydämen kammiossa. Sitäkin peltoa viljelin yhtä rintaa vaara peltoni kanssa . . .

Nyt on halla vienyt viljan kummastakin.

Kun piti syyskuun päivän oleman niin jäisen jäykän, niin synkän ja sydämettömän, että molemmat otti!

*

Yksin sinne vaara peltoni laitaan kävin, kun muut vielä nukkuivat . . .

Huurre tarttuu kenkien ilttiin ja piennarheinä välkkyi kuin hopea. Kylmän kalseena kohoo aurinko sen vaaran takaa, jonka laidassa peltoni on. Varhainen on aamu, tuuleton ja totinen. Halla on päässyt liikkeelle. Se on hiipinyt yöllä tuolta suolta, vaaran takaa, kulkenut yöllä ihmisten nukkuessa ja päivän noustessa rynnännyt vainioille. Helppohan sen on kulkistaa viljaa, joka vielä muutamia lämpöisiä päiviä odotti . . .

Ja halla henkii vieläkin. Peltoni tähkissä kimaltelevat jäiset hilseet kuin timantit, kylmän käsi kopeloi joka tähkää ja ottaa viimeisenkin elon kipinän. Ja kun päivä nousee, näyttää kuin itkisi peltoni, niinkuin kyynelissään kylpisi . . .

Ja iltapäivällä keijaa terä jo tyhjänä ja laihana ja sade huuhtoo lopunkin voimaa pois. Olki siinä vielä on pystyssä, mutta siikaset ovat sitkeät kuin nahka nauha ja terä velto ja veretön . . .

Siinä se meni talven toivo!

*

*Ja iltaa ennen vei halla toivoni sydämenikin pellostä,
kun rakkain unelmani, sinisilmäinen lemmittyäni kuoli pois . . .
kuoli pois niinkuin hallan käsissä verevä peltonikin . . . Jäin
yksin nälkään ja lemmettä . . .*

Vieläkö toivoisin?

*Vieläkö viljelin vaara peltoani? Alkaisin ahdistaa
tuota routaista suota, jossa halla ijän kaiken on asunut. Haki-
sin sen kylmät komerot päivän valoon, että halla muille muut-
taisi ja jättäisi rauhaan peltoni . . .*

*Mutta millä tyyntyisi sydän parkani, millä mieleni aset-
tuisi?*

*Uskaltaisinko toivoa, että vielä kohtaisin ystäviä, jotka
säälien muistelisivat molempia peltoani, että vielä kerran
„kulmuileisin“?*

Mitä Sinä arvelet ystäväni?

Väinö Kataja.

Ylitornio syyskuussa 1902.

MAAILMALTA TAKAISIN

„Sydämen sain särjetyn vaan haltä
palkaks' toiveitteni raukeevain.“

K. Kramsu.

I.

Pekka oli palannut takaisin. Hän sanoi syyksi kiireellisiä asioita useampia, jätti hyvästin ja erosi meistä syrjäkadulle.

Me jatkoimme matkaa kahden.

Sähkövalo valaisi katuja, jotka nyt olivat melkein autioina. Joku kulkija silloin tällöin tuli vastaamme.

Käytävä oli kuiva ja sileä, ilma tyyni ja lämmin. Syyskuun ilta tuntui kuin kesäillalta.

Sanoisinko? Uskaltaisinko?

Sydän löi rajusti rinnassa, ruumis vapisi, pyörrytti ja hurjistutti.

Mutta jos hän nauraa minun tunteilleni? Hän on varmaan saanut kuulla tääntapaisia tunnustuksia ennenkin . . .

Uskaltaisinko?

Mitä rajuat sydän raukkani, tuskissasi valitat ja voiikit! Tyydy entiseen, autioon yksinäisyyteesi, kärsi yksin ja ole kaikkea vailla!

Mutta se ei tynny, sen lyönnit taajenevat, käyvät yhä rajummiksi ja olen kuulevinani sen valittavan kiljumisen.

Mutta jos hän on jo ennen antanut lupauksensa, vannonut valansa ja elää nyt onnellista elämää?

Minun täytyy ottaa vastaan sekin lyönti. Ja vaikka minä en enään kestä sitä, otan minä sen sitenkin. Minun sydämeni ei ole kuin muiden. Se on niin monasti kärsinyt, sitä on niin paljon pieksetty, että se ei enään tunne vastuksien suuruutta.

Miksi siis epäillisin?

— Te olette niin harvasanainen tänä iltana, — sanoi hän.

Heräsin haaveistani ja virkoin:

— Niin, niin. Suokaa anteeksi. Olen niin hajamielinen. Te matkustatte pian?

— Tällä viikolla. Lääkärin määräyksen mukaan minun pitää jo lopulla tätä kuuta olla Sveitsissä.

— Mahtaa olla hauskaa matkustaa, nähdä outoja maita ja outoja kansoja! Se on ollut minunkin suurin heikkouteni, että aina olen halunnut näkemään vieraita maita.

— Sitä ei voi heikkoudeksi sanoa. Se on kunkin luonnollinen halu, jonka eri ihmiset tuntevat eri tavalla. Minä puolestani en enään tahtoisi kotonurkilta siirtyä. Kun lisäksi tiedän minkätähden nyt matkustan, tuntuu eroni kovin katkeralta. Mielelläni jäisin tänne talveksi. Talvi on kuitenkin sanomattoman hauskaa täällä: palt-

tinan valkoinen lumi, pimeinä iltoina revontulet ja ennen kaikkea pakkashankiaamat kevättalvella. Kyllä täällä sentään on ihanaakin täällä Pohjolassa. —

— Niin, ja huurteinen metsä kuutamoyönä, kun tie vie laaksosta mäelle ja viitotetun järven poikki omaan kotiin vuoren kupeelle. Kulkunen helisee, tiuku pauhaa, lumi narisee. Hevonen on hyvä ja menevä, sen harja hulmuu korkean luokan alla ja pelästyen menoa lentää paletunut riekko yli tien. —

— Niin juuri! Voi, voi kyllä se sentään olisi hauskaa. Muistan minä semmoisen kuutamoyön. —

— Minä olen aina semmoista yötä ja semmoista matkaa rakastanut. Minusta tuntuu siltä, että semmoisen yön puhtaus pitäisi vaikuttaa tenhovoimallaan sinnekin, johon rakkaus ei ennen ole tietänsä löytänyt . . . Kuinka minä poikasena kerran sepitin tarinan kahdesta onnellisesta nuoresta, jotka tuommoisena kuutamoyönä matkustivat halki synkän salon, poikki monen järven, yli vuorten ja mäkien sen pienen järven rannalle, jossa oli heidän oma, punainen kotonsa pitkään petäjäin keskellä. —

— Niinkö? Ja kuinka kävi?

— Mistä he tulivat, sitä en tiennyt, enkä tuntenut heidän elämäänsä. Ja miten heille kävi, sitä en ajattellut. Se oli nuorukaisen tunteen tuoma kuva siitä, mitä itse ajatteli ja tunsu. —

— Mutta se oli kaunis ajatus. Miks'ette ole sille kehittänyt suurempaa muotoa?

— Minä en kykene. —

— Sitä minä en usko. Joka kerran tuntee niin kuin te tunnette, jolle on luonnon ovet aina avoimna, sininen taivas pään päällä ja lämmin rakkaus maahansa . . . miks'ei se kykenisi. —

— Niin on, etten kykene. —

— Mutta sanomalehtimiehenä te olette etevä! —

— Se on aivan eri ala. Ja se ei minua miellytä ollenkaan. Enkä minä sillä alalla olekaan kuin leivän tähden. —

Minä en huomannut, että olimme kulkeneet ohi hänen kotonsa, palanneet jälleen takaisin ja pian olimme taas hänen kotonsa luona.

Enkä minä vieläkään ollut sitä hänelle sanonut.

Mutta nyt sen piti tapahtua.

Ja kummallisen levollisesti minä sen saan sanotuksi, muutamin lyhyvin sanoin . . .

Näin hänen kasvonsa ja siniset sielukkaat silmänsä. Vaalea palmikko riippui rennosti yli olkapään ja sinisestä silkkinauhasta, jolla se on silmukkaan solmittu, tuoksui ranskalainen hajuvesi . . .

Palmikko kiepsahti olan taakse, silmiin ilmausi omituinen hehku ja poskille levisi puna.

Minä seisoin kuin jäätyneenä, kuulin hänen puhuvan, kehottavan ja pyrkivän.

Sitten, sitten. Sitten vasta!

Se erämaa, jonka laitaan lapsena olin jätetty, se oli vasta taivallettu puoliväliin. Pääsisinkö koskaan

tuonne maan nenään, jonka korkeat kuuset kaukaa häämöttävät?

Pääsisinkö?

*

Asuntoni on siisti ja valoisa ja minä olen tätä huonetta ruvennut rakastamaan kuin kotoani. Mutta tähän huoneeseen ei uletukaan muistot siltä onnettomalta ajalta, jolloin humalassa öisin palasin pahoilta teiltäni.

Tämä asuntoni ei tiedä kertoa muusta kuin yksinäisen miehen töistä ja kuluttavasta ikävästä.

Ja kun olen tulen virittänyt, istun tälle tutulle tuolilleni ja alan ajatuksissa vaeltaa läpi kaikki ne hetket, joina olin hänen seurassaan ollut . . . Ilta illalta, kerta kerralta, kunnes olen tämän illan tapahtumassa.

Pekka, toverini, oli salaiset ajatukseni arvannut. Hän oli aina hommannut niin, että me „sattumalta“ osuimme yht'aikaa Pekan kotiin, jossa hänen ystävällinen äitinsä ja herttainen sisarensa minua kohtelivat kuin perheen jäsentä.

Kuinka tarkkaan muistan mennä kevännä illan, jona hänet ensikerran tapasin.

— Herra Urho Petäjävaara ja neiti Alice Mäki — esitteli Pekka.

Hänen kätensä oli sievä ja lämmin ja pukunsa kaikkein uusinta ja hienointa.

— Petäjävaara . . . sepä on vankka nimi, vankka niinkuin te itsekin, — sanoi hän sitten illemmalla, kun olimme tutustuneet.

Minä tarkastelin häntä koko illan. Hänessä oli kuva ensi lempeni ihanteesta ja minä tunsin mieleni rauhan olevan poissa . . .

Alkukesästä usein tapasin hänet Pekan kotona, kävelypaikoilla kaupungin puistossa ja välisti kuulin hänen käyneen purjehtimassa Pekan ja sisarensa kanssa kaukana merellä. Kerran he tahtoivat minuakin mukaansa, vaan minä kieltäysin.

Näytti rupeavan tuulemaan ja meri kävi jo vaahtopäinä.

— Oletteko arka? Pelkäätekö?

— En. Mutta minä olen huono merimies, maalla on vakasempaa. Jättäkää tekin retkenne huomiseen. —

Sillä kertaa he eivät menneet ja varma hukkuminen heidät silloin olisi kohdannutkin. Sillä tuuli kiihtyi hirmumyrskyksi.

Kun seuraavan kerran kohtasin hänet Pekan kotona, sanoi hän:

— Te näyttekin olevan ilmantietäjä. Varmaan olisimme hukkuneet kaikin, jos silloin läksimme purjehtimaan. —

Hän oli muuttanut maalle ja palasi sieltä vasta syyskuun alussa.

Minun päiväni olivat pitkän pitkiä ja ikäviä. Sillä Pekkakin oli saanut virkalomaa ja mennyt hänkin jalottelemaan kauvas sydänmaalle.

Minun piti vaan olla pirteänä, keksiä hauskaa ja helposti sulavaa lukemista „Väinämöiseen“, jonka aputoimittaja olin. Kesäsin täytyi minun hoitaa lehti yksin.

Ikävinä hetkinä kirjottelin lyhyviä juttuja novelli-osastoon, kyhäsin kokoon luonnon kuvauksia syntymäkotoni ympäristöltä ja välisti päästin näkyviin alakuloisen mieleni synkän pohjan. Nuo pienet palat herättivät lukijassa huomiota. Sanottiin, että niissä oli tunnetta ja ääretöntä tuskaa, alakuloista riemua ja epätoivoisen valituksia. Muuan pieni palanen, jonka nimi oli „Syksyinen mieleni“, petti minut. Usea oli luullut huomanneensa siitä, että olin hurjasti, onnettomasti, toivottomasti rakastunut.

Syyskuun alussa saapuivat kaikki maalta. Koulut avattiin ja tuntui kuin raitis tunturituuli olisi puhaltanut ikävään kaupunkiin ja niinkuin ne, jotka palasivat jokien ja järvien rannoilta, olisivat muassaan tuoneet uutta elämän intoa ja kauniita ajatuksia.

Pekka toi ensimmäiset terveiset. Hän oli ahvotunut ja loisti ilosta ja hyvinvoinnista. Parta oli ollut ajamatta koko kesän ja tukka venyi pitkänä.

Muutamassa minuutissa selvitti hän kesän kulusta. Hauskaa oli ollut. Neiti Mäki oli ollut vallan ihastuneena luontoon.

— Mutta sinne sydänmaan pitäjääseenkin ne osasivat, — sanoi hän.

— Kutka ne?

— Kosijat tietysti. Enkö sinulle kertonut että sisareni ja neiti Mäki asuivat samassa talossa tai oikeammin mökissä?

— Sanoit, sanoit — —

— No niin. Hänellehän niitä ilmausi kosijoita, hyviä ja huonoja. Raha se on poikaa. Mutta miksi sinä kalpenet? Ja kuinka sinä olet veltto.

— Elähän huoli, minua väsyttää vaan.

— Niin, niin, kyllä minä ymmärrän. Elä huoli! Kaikki kosijat saivat mennä samoja polkuja takaisin, joita tulleetkin olivat. Mutta enhän muista sanoakaan sinulle! Neiti Mäki on koko kesän lukenut „Väinämöistä“. Mitä siitä arvelet? Minulla on omat ajatukseni. Seiso kannallasi! Olethan sinä pitkä ja pulska nuori mies . . .

— Heitä helkkarissa!

— Ja neiti Mäki on kai omituinen yhdessä niin- kuin toisessakin. Eikö sekin ole kummallista, että hän luulee kaikkien häntä rakastelevan rahojen takia?

Pekka selvitti puuta heinää ja kutsui minut kotiinsa tulijaisille.

— — —

Me istuimme salissa. Kahvipöytä oli katettu ja kukin kertoi maalta muistojaan.

Silloin kuulin sisaren menevän etehiseen, jonka kello kilisi.

Sieltä alkoi kuulua vilkasta puhelua ja naurua. Mutta samalla kuulin kuinka sisar sanoi surullisella äänellä:

— Kuinka ikävää, kuinka surullista.

Se on hän.

— Kas täälläpä teidät kohtaankin! Monet tuhannet kiitokset sievistä novelleistanne. „Väinämöinen“ on Hannalla ja minulla ollut ainoa kirjallisuus siellä maalla.

Kumarsin, hämmästyin ja sopersin jotakin.

— Täällä on varmaan ollut ikävää? — kysyi hän ja minä olin huomaavinani, että hänen äänessään oli osanottavaisuutta ja ikäänkuin lohdutusta.

— Hyvin kuivaa ja yksitoikkoista.

Siitä sitten jatkui keskustelua. Hänkin kertoo kesäisiä muistojaan ja välisti nauravat he Hannan kanssa vehkeilleen, joita siellä maalla ovat tehneet. Mutta enimmäin on hän innostunut luontoon.

— En minä ikinä olisi uskonut, että Suomen kesä voisi olla niin ihanaa. Menneen kesän vietin Florensissa, mutta ei minulla sieltä ole hauskeempia muistoja kuin tuolta sydänmaaltakaan.

— Mutta viettäisittepä kesää minun syntymäseudullani, sitten vasta oppisitte oikein nauttimaan kesäyöstä ja suuremmoisesta luonnosta. Mahtava leveä joki, joka koskisenä laskee tuntureilta, korkeiden vuorien välistä luikerrellen; viheriäiset louhikkosaaret ja kallioisilla rannoilla pitkää petäjikköä ja partaista kuusta! Tullapa jokea alas kesäyönä, kun valoa tulvii vuorien lomitse ja aurinko hetkeksi katoaa jonkun korkeamman kukkulan taa, silloin tuntuu kuin eläisi

valon ijäisessä maassa, jossa hyvät henget keveästi liikkuvat, puhaltaen yön suloon lempeää rakkauttaan . . .

— Olenhan kuullut usean kesäyön kirkkautta kiittävän. Jos ensi kesänä johonkin matkustan, on ensi matkani kauvas Pohjolaan.

— — —

Pekka, Hanna ja minä lähdemme häntä saattamaan.

Hänen kotonsa on kaupungin rannassa, vanha-aikuinen puutalo, jossa hänen isä vainajansa kaupallaan kokosi rikkautensa. Mutta puodin portaat ovat nyt poissa ja entisestä puodista on tehty salonki.

Hyvästiä jättäessä puserran hänen kättään tavalista lujemmin . . .

Kun palasimme, sain kuulla, että hän jälleen aikoo äitinsä kanssa matkustaa ulkomaille, parantuakseen alkavasta keuhkotaudista.

— Sitäpä minä en koskaan olisi uskonut, että hänellä olisi keuhkotauti, — sanoin minä Hannalle.

— En minäkään sitä uskoisi, mutta viime vuodenkin oli hän ulkomaalla terveytensä takia. Hän palasi vasta keväällä kuten muistat, — selvitti Hanna.

— Miks'en minä sitä muistaisi. Vai ulkomaalle taas! Onnellinen se, joka pääsee kotonurkkia ulommas katsomaan.

— Mutta hän ei ensinkään haluaisi matkustaa. Hän mieluummin viihtyisi kotokylässään. Mutta lää-

kärit ovat hänet määränneet ja äitinsä tahto on, että lääkärien määräyksiä noudatetaan — sanoi Hanna.

— — —

Sitten jälestä olen hänet usein tavannut ja me olemme kuin tietämättä lähestyneet toisiamme.

Minä olin jo kauvan päättänyt, että sanon sen hänelle ennenkuin hän matkustaa pois. Minun on helpompi elääkseni, vastatkoon mitä tahansa.

Ja nyt olen sen sanonut, nyt olen kuullut tuomioni . . .

Ajatuksia polttaa, sydän lyö rajusti, lamppu palaa ynnisten ja minä soudan tuolissani hermostuneesti . . .

Mitä hän vastasikaan?

— Jos teissä on kykyä, niinkuin luulen, niin julkaiskaa teos, jolle annetaan arvoa, sitten vasta olen teidän, mutta sitten kokonaan kuolemaan asti.

— Mutta minä en kykene.

— Te pystytte. Heti kun annatte tiedon, että olette onnistunut, heti on vastaukseni valmis.

Ja pusertaen rohkaisevasti kättäni me erosimme.

— — —

Koetan nukkua, mutta unta ei tule, mieli palaa kuin tulen liekissä, sydäntä polttaa hehkuva hiillos.

Mistä alottaa kertomus? Mikä aineeksi ottaa?

Etevät kirjailijat, joiden nimi oli tuttu koko maalle, olivat käsitelleet kansan elämää jo niin monelta puolelta, että siihen ei enään ollut mielestäni lisättävää. Ja muita aiheita en niinkään pystyisi kuvaamaan.

Miks'en ollut ennen koettanut kyhätä pitempää kertomusta? Ehkä olisin minäkin onnistunut yhtä hyvin kuin moni muu vasta alkava? Eihän ne olleet hyvinkään hääviä nekään kirjat, joita viime kevännä ilmestyi. Nuorten kirjailijain esikoisia. Mutta ne olivat kuitenkin saaneet kustantajia. Tottapa niissä oli jotain uutta ja alkuperäistä, jota minä en ollut huomannut.

Mutta jos ottaisin kuvatakseni kappaleen omasta elämästäni? Siinä kuitenkin oli elämän armotonta totuutta, syviä lankeemuksia ja vähitellen saavutettuja voittoja synnin orjuudesta. Mutta rakkautta puuttuisi.

Taikka jos muistoissani eläisin lapsuuteni ajan, kertoisin kotoni ja onnellisen oloni siellä, kuvaisin tutun kylän vuoren kyljessä, kylän ympärillä pellot, korkean jokitörmän ja kuohuvat kosket?

Minun *täytyy* yrittää. Minua odottaa ääretön palkinto, varma elämän onni ja suloinen impeni.

Eiköhän löytyisi vielä tuon tylsyneen sydämen kammioissa käyttämättömiä voimia? Minun pitää kaihata ne esille, käyttää työhön jok'ikinen voiman kipinä. Minä en vielä saa sortua!

Yö kuluu kuumissa ajatuksissa, rasittavassa tuskassa ja epätoivossa.

— — —

Aamun valjetessa tuli Pekka puheille. Askeleista jo tunsin hänen, kun hän meluten aukasi oven.

— Terve taas! Toivonpa, että olet nukkunut hyvin ja nähnyt hauskoja unia?

— Ei juuri niin, hyvä veli.

— Miten kävi? Puhuitko mitään? Ellet ole nyt sanonut, olet suurin narri maailmassa. Hän rakastaa sinua, siitä olen varma. Puhu, selitä veikkonen! Olinpa minä sinun sijallasi, kyllä minä näyttäisin.

— Ei hän ole niinkään voitettavissa kuin näyt luulevan.

— Selvitä! Mitä tapahtui?

Minun täytyi Pekalle selvittää mitä neiti Mäen kanssa olimme puhelleet sittenkun Pekka erkani, selvittää viimeiseen asti.

— Enkö minä sitä ole sanonut, että hänellä on omat, omituiset vaatimuksensa. Mutta palttua siitä! Sinulle ei ole kuin kuukauden työ, niin sinulla on kaunokirjallinen teos valmiina, ja silloin sinä olet onnen poika! Sellainen tyttö ja sellaiset rahat. Sinä saat elää herrain elämää ja matkustaa maita ja mantereita! Vai pani konna semmoiset ehdot! Jotakin sinne päin olen minäkin ajatellut hänen vaativan. Hän on ylpeä, näetkös! Siksi ne eivät nämät tämän kaupungin herrat häntä miellytä. Vaikka onhan niissä siistiäkin miehiä sentään. Et sinä usko kuinka saakelin sukkela hän on pilkkaamaan kaikkia niitä, joilla naama punottaa hyvinvoinnista, jotka juovat tuutinkinsa, syövät hyvin ja kantavat ihravatsaa! Juopot ovat hänen kauhistuksensa, mutta niistäkin, jotka harvoin maistelevat, ovat harvat, joita hän pitää miehinä . . . Elä puhu mitään . . . kyllä hän on senkin saanut tietää, että

sinäkin olet ollut ryyppymies, mutta tietää hän senkin, milloin olet parantanut elämäsi . . . Ei hän minullekaan anna komplimangeja! Sanoo minua henkilöksi, joka ei tunne kuin oman persoonansa hyvinvoinnin ja elää hauskoissa unelmissa, että vatsa kasvaa pyöreäksi virkavatsaksi ja . . .

— Sinä olet epäilemättä ottanut hyviä aamuryypyjä tänne lähtiessäsi.

— En yhtään. Mutta minusta tuntuisi niin hyvältä, että sinäkin tulisit iloisemmaksi ja että sinulle hyvin kävisi. Sinä olet niin alakuloinen ja synkkä. Mutta tänä iltana hän tulee meille, tule sinäkin vielä!

— Jospa tulisin. Nyt minun suruni, Pekka parka, vasta alkaakin.

Pekalle uskon salaisuuteni ja tunteeni. Hänelle on niin turvallista puhua. Hän käsittää niin hyvin mitä minä tunnen, vaikka hän hymyilee leveästi joutavuuksilleni. Hänen takanaan ovat salaisuudet niinkuin suuressa eloitassa, jonka jykevä ovi väännetään lukkoon raskaalla rauta-avaimella. Hänen leveä suunsa ja pitkä, musta partansa ovat minusta kuin avoin aitta, johon turvallisesti saa kalleutensa kätkeä. Mutta kun aitan ovi sulkeutuu, on se luja kuin kallion kiiltävä kylki.

— — —

Illalla siistiän pukuani ja vilkasen kuvastimeen. Ei näy mitään minun kasvoissani, joka ilmaisisi älyä. Mutta jos tunne olisi niin väkevä, että se voimistaisi järkeä!

Olen kalpean ja unisen näköinen ja katse on väsynyttä ja tylsää.

Vielä kerran siis häntä näkemään, sanomaan hyvästit!

— — —

Pekka on siirtynyt salista, äiti häärää keittiössä ja Hannallekin tulee joku asia poistua.

Me jäämme kahden, me sinuttelemmekin toisiamme. Hän on levollinen, rakastettava, mutta samalla on hänessä jotakin selittämätöntä ylpeyttä, voimaa, jolla hän hallitsee tunteensa. Mutta jos hän rakastaisi niinkuin minä ei hän kykenisi olemaan noin levollinen. Hänen silmissään on kummallinen, outo ilme, jota en ennen ole huomannut. Näyttää kuin hänen silmäteränsä tähtäisi suoraan sydämeeni tulisesti ja nuhtelevasti, mutta samassa silmänräpäyksessä se ilme muuttuu lempeäksi ja rakastettavaksi, palmikko keikahtaa olan yli ja ohimolle, korvan viereen pujahtaa kihara.

— Niinkö todellakin? — kysyn minä.

— Niin. Äitini puolella on paljon keuhkotautisia ja sieltä kai se koituu minullekin. Isäni oli vankka ja terve kuin kanto. Muuten minä en itse tunne mitään taudistani ja minusta tuntuu kuin äiti ja lääkärit olisivat väärässä.

— Sen minäkin uskon.

Mutta hän huomaa sen sanomattoman tuskan, joka minua vaivaa ja lohduttaakseen minua hän sanoo:

— Hyvä poika! Olen sen jo sinusta huomannut ennenkuin muutimme maalle. Sinä olet huono salamaan tunteitasi. Luuletko, etten joka rivillä nähnyt sinua, kun luin „Väinämöisestä“ lastujasi. Minä ajattelin: häntä raukkaa, hän rakastaa minua niin . . . että minun täytyi heltyä . . .

— Rakastatko minua näin tämmöisenä?

— Sinä tiedät, olen ylpeä, se on perintö isävainajaltani. Minä en sinussa mitään moiti. Olethan uljas nuori mies ja edessäsi on vielä tulevaisuus. Sinua pidetään etevänä, sen olen kuullut. Mutta pysytkö luomaan jotakin kokonaista kuvaa, elävää ja sujuvaa? Jos sen teet, olen oleva sinun . . . sinun jakamattomasti. Olen rakastava sinua enemmän kuin koskaan olet voinut aavistaakaan. Mutta nyt sen ymmärrät: minun ystäväni tulee olla vähä enemmän tunnettu, nerokas, elegantti ja rakastettava. — Sinusta *tulee* minun ihanteeni, jos itse tahdot.

Hän puhuu lämmöllä ja hänen sielukkaat silmänsä loistavat viehkeästi ja kietovat, huumaavat minut salaperäisellä loistollaan.

— Mutta jos kritiikki moittii teostani, jos en saa ainoatakaan puolelleni?

— Mutta jos minä arvostelen hyvin, voit luottaa minun ystävytyteeni.

Tunnen oudon voiman salamana lentävän povesani paisuen ja leveten olemukseni läpi. Niinkuin onnen ovet näkisin avoimena sanon siihen:

— Minä koetan. Jumala, joka tuntee tuskani, on auttava minua. Puolen vuoden kuluttua on minulla varma tieto . . .

— Minä tulen heti luoksesi . . . heti paikalla kun saan tiedon siitä, että olet kustantajan teoksellesi saanut.

— Mutta muuten et?

— En. Minä rakastan sinua niin paljon, että tahtoisin sinut semmoiseksi, kuin ihanteeni olen kuvaillut. Minä en kärsi, että minulle sanotaan: raha teki miehen sokeaksi.

— Sinä kunnan tyttö! Sinä kutkutat kunnianhimoani, mutta määrääät samalla minut suurimpaan epätoivon tuskaan.

— Suorita työsi pian ja sinun tuskasi ja minun ikäväni on pian loppuva. Meille on aukeneva uusi, ihana elämä, jonka suloa emme kumpanenkaan vielä käsitä.

Minut valtaa outo tunne. Alkaa hämärtää silmissä ja raukasevana viettinä kulkee läpi olemukseni hurja rohkeus. Minä tempaan hänet luokseni . . . ja puserran hänet tätä onnetonta, rajua rintaani vasten epätoivosen hätäilevällä hellyydellä.

— — —

Hän on istunut pianon luo ja puhelee Hannan kanssa. Pekka poltteele sikaariaan keinutuolissa ja minä istun siten, että voin nähdä hänen profiilinsa ja pitkän palmikon, jonka tupsu on rinnalle valunut.

— Soita vielä kerran! Soita sitä samaa . . .

Hän soittaa. Se on surullinen valssi ja minusta tuntuu kuin sävel painuisi luihin ja ytimeen. Mutta soittaessaan ei hänkään salaa sitä, jota tuntee ja siksi on hänen soittonsa kuin eksymättömän lemmen ikuinen aamulaulu. Hänen kasvonsa loistavat, silmissä palaa hehkuvan sielun ilme ja näyttää kuin vartalo värähtelisi . . .

Jos saisi vielä kerran sulkea hänet syliinsä, ainoan kerran ja kuolla sitten! Minä luopuisin mielelläni elämästäni . . . olisinhan saanut rakastaa häntä. Mitä sitten, jos loppu tulisikin niin pian . . .

Jos saisi istua tuohon hänen vierelleen ja kertoa kaikki ja kietoa kätensä hänen kaulaansa . . .

Mutta hän on kerran sanansa sanonut ja vaikka näyttää niin, että hän soittaessaan heltyy, lämpenee ja sortuu tunteeseensa, ei hän silti muuta sitä vastausta, jonka hän minulle on antanut.

Mutta jos saisin laskea pääni hänen syliinsä, itkeä siinä ja vielä kerran pyytää . . . Me pakenimme täältä pois eikä meidän onnestamme kukaan mitään tietäisi . . . Mutta ei hän sittenkään armahdaisi minua . . . minun piti vielä muuttua, jalostua, uudistua . . .

Jos nyt lähenisin häntä hiljaa takaapäin, suutelin otsalle ja sanoisin: ystäväni, elä jätä minua! jos sen tekisin, pitäisi hän sen heikkoutenani, jota ei antaisi anteeksi . . .

Parempi onkin, että hän saa tuossa rauhassa soittaa . . . joka pieninkin piirre hänestä vaipuu mieleen ja kuva uppoaa sydämen syvyyteen, sinne asti, johon ei vielä mikään muu tunne ole tietä löytänyt . . .

II.

Veljeltäni, joka oli isäntänä lapsuuteni kodissa, sain kirjeen ja tietoja syntymäseudultani. Vähä väliä hän muisti minua tuo kunnan veli, joka paljon vaivoja kärsittyään, on päässyt huolettomaan, levolliseen asemaan. Ja vaikka meidän tiemme ovat kulkeneet niin eri tavalla ja kummankin kehitys niin eri alalla, on keskenämme aina vallinnut veljellinen, vilpitön rakkaus. Hänellä on nyt oma perhe, oma talo ja oma karja. Koko kirje on niin tyytyväistä mieltä täynnä, että tunnen melkein kuin kateutta. Sato on ollut hyvä, heinävuosi erinomainen ja hän on lisännyt karjaa.

— Jos sinäkin vielä kerran haluaisit käydä täällä — kirjottaa Matti — niin olet tervetullut oli yö eli päivä, kesä tai talvi. Me muistamme sinua usein ja vaimoni tiedustelee joko olet nainut. Vankempi sinä olisit ollut talon mieheksi ja terveempi kuin minä, mutta isävainaja sanoi sinua teräväpäisemmäksi ja siksi sinä kouluun pantiin. Kyllä minäkin nyt tulen toimeen. Meillä on jo rahaa pankissakin ja säästään saamme vieläkin. Karjallamme on ollut erinomainen

onni ja pelot ovat nyt mainiossa kunnossa. Ei minulla ole tullut puita istutetuksi niinkuin halusit, mutta se sinun pihlajasi on paljon kasvanut, se ulottuu yli räystäään. Nyt on se marjoja punaisena. Iloista on lähteä talvelle, kun aitta on täynnä. Tule tulevana kesänä meille. Minä korjautan ullakkokamarin sinua varten. Meiltä kaikilta paljon terveisiä. Muista joskus meitäkin!

Sinua aina muistava veljesi

Matti Petäjävaara.

Kirjoitan heti vastauksen, iloitsen heidän onnestaan ja siitä, että he ovat saaneet viljavan vuoden. Matille panen ristisiteessä kirjan „Tuomaskuonan käyttämisestä“.

He eivät aavista siellä kotona missä tuskassa minä täällä olen. Voin niin hyvin kuvailla heidän elämäänsä näin syksyllä. Aamulla herättää Matti väen riiheen ja menee itse ruunallaan kyntämään. Emäntä toimittaa einettä. Päivä on kirkas, puissa näkyy jo kellertäviä lehtiä. Lampaat on laskettu vainiolle ja navetan edessä seisoo paimen poika eväsnyytti kainalossa, odottaen lehmien uloslaskuaikaa.

Riihestä tultua saunotaan. Matti on kylän saunasankari. Lavalta alkaa väki vähetä, kun Matti alkaa löylyä huutaa ja kirkuen pahoin pakenevat naiset saunan vierustalle.

Illalliseksi on ohrapuuroa ja rieskamaitoa.

Matti käy ennen maatapanoan vilkasemassa naurismaahansa, että näkykö varkaita.

Se on rauhallista, iloista, onnellista ja tyytyväistä elämää. Ja niin vapaata!

*

Olen alkanut kirjoittaa. Olen päässyt käsiksi aineeseen ja minusta tuntuu että onnistun. Päivät kuluvat toimistossa, mutta illoilla myöhään istun työni ääreen ja varhain aamulla taas jatkan. Vähä väliä minut kuitenkin valtaa epätoivo. Kaikki mitä olen kirjoittanut näyttää niin tylsältä ja ennen sanotulta ja vaikka mietin ja ponnistelen, koetan kuvata niin, että luonteet olisivat selvät, tuntuvat ne kuitenkin kummallisilta. Mutta minä pyyhkin pois ja alotan uudelleen . . .

Ainoa, joka tietää mitä hommailen, on Pekka. Hanna ei ole saanut tietää mitään. Pekka on viisaasti salannut kaikki eikä sisar aavista minun toimistani.

Pekka pistäytyy usein luonani, samoin minä Pekan kotona, niinkuin ennenkin.

Eräänä iltana tulee Pekka taas luokseni. Hän on hyvällä tuulella niinkuin tavallisesti.

— Sinulle lämpimiä terveisiä! Sisareni sai vasta kirjeen Alicelta. He ovat onnellisesti päässeet matkansa perille. Hän ikävöi Suomeen takaisin, sanoo siellä alkaneensa tuntemaan pistoksia rinnassaan.

— Kiitos, kiitos!

— Pian kai sinäkin saat häneltä tietoja. Miten paljon olet jo kirjottanut? Täällähän on paksulta kuin pöytäkirjoja. Joutusa kynämies sinä näyt olevankin. Luepas minulle taas mitä olet kirjottanut.

Joka kerta kun Pekka käy luonani vaatii hän minun lukemaan kyhäyksiäni. Kun vaan muutkin arvostelisivat siihen suuntaan kuin Pekka! Hänen mielestään on se erinomaista.

— Ole vissi siitä, että sinun on helppo saada kustantaja. Tuolla tavalla eivät muut vielä ole kirjoittaneet!

Hän tahtoo lohduttaa minua, että voimani pysyisivät pirteinä ja ettei mieleni lannistuisi, tuo kunnan toveri.

— Ennen joulua voit jo lähettää tuon kustantajalle.

— Minä koetan.

*

Päivät menevät, kertomus kasvaa, sivu liittyy sivuun, arkki arkkiin. Pekka käy luonani harva iltana. Joka kerta on hänellä lohduttavia sanoja: hän kehoittaa, kiittää ja ylistää.

Mutta *häneltä* ei kuulu kirjettä.

Pimeinä öinä, kun ei unta tule, on elämäni ikävää ja tuskallista. Tuntuu niin, että kaikki se tuleva onni, jota ajattelen ja jonka saavuttamiseksi työskentelen, käy yhä enemmän epävarmaksi, muuttuu uneksi

ja utukuvaksi. Olisinko minä ansainnutkaan sellaista iloa? Ja jos se toteutuisi . . . mille tuntuisikaan elämä?

Melkein pyörryttää, kun ajattelen sen todeksi, joka nyt kuvana ajatuksissa pyörii, mutta on kuin kaukainen kuiske sanoisi sen mahdottomaksi ja niin- kuin tuntematon voima olisi tielläni pidättämässä.

Ja vaikka kokoan kaikki voimani ja tuskissani päätän, että se on onnistuva, täytyy mieli aina lopuksi sillä pelon sekaisella tunteella, joka sydäntä kaihon edellä täristyttää.

Miksi ei hän lähetä riviä lohdutukseksi, vai eikö hän arvaa minun kärsimiseni tuskaa? Vai voiko hän tuntea ja aavistaa kuinka ääretön minun lempeni on!

Mutta eräänä päivänä saan kirjeen. Siinä on ulkomaan postileima, kuori hieno ja osotteessa reipasta käsialaa . . . Se on häneltä . . .

Kädet vapisevat ja sydän lyö niin rajusti, että tuntuu kuin rinta halkeaisi . . .

Siinä on valokuva ja vaalea hiuskihara. Kuva on onnistunut erinomaisen hyvin. Silmissä on tuo omituinen ilme, jota ei voi selittää, sillä samalla kun siinä näyttää olevan tulista tunnetta, samalla voisi sen päättää ylpeän sielun hehkuksi.

Kasvot ovat samat herttaiset, vähän laihemmat, mutta niin kumman hienot ja suloiset . . .

Hiukset ovat kutriset ja asetettu uuteen muotiin . . .

Ja kirje!

— — — — Olen säästänyt kirjettäni, että ehdin saada valokuvan mukaan, jonka varmasti lupasin. Olen laihtunut ja tunnen kipuja rinnassa, mutta luultavasti pian paranen tuosta vähäisestä viasta. Kuinka ikävöin täältä takaisin! Miten työsi menestyy? — — — —

Tästä puolin käy työni vielä paremmin. Kirjoitan siitä hänelle ja kerron lyhyesti kertomuksen sisällön . . .

Unissani näen hänet usein. Minulle tulee silloin aina hillitön halu saada pusertaa hänet sydämelleni, että sen autio tyhjiys saisi kerran täytensä ja että se kuluttava kaiho, joka imi mehun sielusta, saisi lohdutuksen.

Kerran olin hänen kanssaan veneellä soutelemassa. Oli kesä yö. Joki oli vanha tuttu minulle, kaukaiset kukkulat ystäviäni. Me soudimme poikki joen toiselle rannalle, josta kallion kylki nousi suorana ylös. Saarista tuoksui heinäin haju ja lämmin usva levisi laaksoihin. Minä kerroin hänelle koko elämäni tarinan, näytin kotoni vuoren kupeella ja sanoin sen kuinka sanomattomasti häntä rakastan . . . Mutta yhtäkkiä hän katoaa venheen perästä . . . ja vuoren laidasta alkaa kuulua hänen soittonsa . . . Soudan sitä soittoa kohden, mutta kuta lujemmasti vedän sitä etemmäksi soitto pakenee ja minä herään tuskalliseen huutooni . . .

Toisella kerralla olimme Repojärven rannalla syntymä kylässäni. Siinä oli uusi punainen pirtti kum-

pulalla pitkään petäjäin keskellä ja alempana notkossa sauna. Se oli meidän kotomme. Meillä oli peltoja järven rantaan asti ja niittyä ahteen takana korvessa. Saunan ovesta työntyi paksu savu. Me istuimme pirtin edustalla ja minä kerroin hänelle kuluttavasta ikävästäni ja pitkistä hetkistä, joina olin häntä odottanut. Mutta yht'äkkiä hän katosi viereltäni ja minä juoksin hänen jälessään ja heräsin.

Päivillä olen hajamielinen ja usein saan esimieheltäni nuhteita huolettomasta työstäni. Mutta minä en mitään voi, sillä minusta tuntuu että minussa ei enään ole entistä voimaa eikä miehuutta.

Puolipimeinä talvipäivinä johtuu usein mieleeni se, että väärällä uralla minä olin. Tuntui niin, että jos olisin siellä kotikylässä, olisi Repojärven rannalla tupa ja peltotilkkuja ympärillä. Talvipäivät hiihtelisin metsissä ja kesäisin viljelin peltojeni ja raivaisin korpeen niittyä. Siinä kuluisivat vuodet vanhuuteeni asti.

Mutta toiselta puolen tuntuu kateutta niitä tovereitani kohtaan, jotka jo olivat mikä missäkin virassa ja elivät rauhallista elämää. Minun elämäni oli aina ollut rauhatonta, semmoista epämääräistä harhailemista sinne tänne. Lukujen jatkamisesta ei tullut mitään ja tämä sanomalehtitoimikin tuntui vastenmieliseltä.

Eikö minussa ollut voimaa mihinkään?

Toivoivat ne ennen toverit minusta hyvääkin miestä, etevää ja monipuolista ja ihastuksissaan kehoit-

tivat minua kirjailijaksi. Mutta en ollut sitäkään yrittänyt ennenkuin nyt.

Monta kallista vuotta oli mennyt hurjassa elämässä ja pieni perintöni oli lopussa.

Minun täytyi leivän tähden ottaa tehdäkseeni mitäsain. Nyt olin jo entisestä hurjistelusta luopunut ja vahvasti olin päättänyt hankkia jonkin toimeentulolähteen.

*

Ennen joulua lähetän kertomukseni kustantajalle ja pyydän vastausta niin pian kuin suinkin.

Oi, kun onnistuisin. Se olisi ensimmäinen voittoni ja jos sen voittaisin, unohuttaisin kolkon entisyyteni ja aloittaisin uutta elämää, uutta onnellista elämää. Mutta minusta oli tainnut jo mahti kulua ja se, johon olin taitoni ja kykyni koonnut, oli ehkä hulluus ymmärtävääisten silmissä.

Tuskallisena, puolihulluna levottomuudesta odotan vastausta, odotan tuomiotani. Ja hän, joka etelän sulossa odotti tietojani, hän kai toivoi myöskin. Liian suuri onni se minulle olisikin. Eihän elämä olisikaan kuin aamun ihanaa punotusta, jos tuumani toteentuisivat. Liian korkealle kai aijoin lentää.

Mutta onnistuivat ne muilla yritykset ja hommat. Pekallakin. Kuka olisi silloin uskonut, kun koulun penkillä istuimme, että hän pian on kelpo virkamiehenä, kun minä elää kituutan köyhää elämää. Ja kui-

tenkin pidettiin minua paljoa nerokkaampana ja lupaa-
vana nuorukaisena. Tavalliset ihmiset ne menestyivät
ja niitä se onnikin auttoi, potkasemalla vastamäessä.
Nerot saivat omin voimin tulla toimeen ja siksi niistä
niin monta joutui hukkaan ja kuolivat ja katosivat
pois.

Tuskallisia viikkoja kuluu, mutta vielä ei kuulu
vastausta, josta riippui tulevan elämäni onni. Usein
tulee halu kertoa salaisuuteni, nähdäkseni oliko armah-
tavaisuutta ihmisissä. Mutta toiselta puolen tuntuu
niin, että ellei oma ansio auta, on tämäkin todellisuus
muuttuva unelmaksi niinkuin olivat kaikki ennenkin
muuttuneet.

III.

On jo kevätpuoli talvea.

Mielen jännitys, tuskallinen odotus ja rasittava epätieto ovat veltostuttaneet minut niin, etten enään jaksa ajatellakaan syksyllisten toiveiteni toteutuvan. Kirjoitan kustantajalle ja kysyn kertomukseni kohtalosta.

Ei riviä vastaukseksi!

Ja Hannalta on *hän* tiedustellut . . . ja sanonut tietoja minulta odottavansa. On kertonut, että hänen terveytensä on yhä huononemaan päin . . .

En raivoa, enkä vihastu, mutta sydämen pohjalle laskee hyinen halla routansa, joka jäätyy siellä jäätymistään. Alkaa viha kasvaa mieleeni ja kolikko tyhyyys ajatuksiini . . .

Ja peläten joutuvani vielä kerran epätoivon ylellisyyteen, alan rakentaa uusia tuumia mielessäni. Minusta tuntuu että olen kovan onnen hylky, ettei ole oleva yhtään päiväpaisteista päivää elämässäni. Tein ja yritinpä mitä hyvänsä, aina on tielläni kova onneni. Kovan onneni oikkuja on sekin, että jouduin tänne

maailman rantaa kulkemaan, etten saanut elää siellä, jossa synnyin, että jouduin väärälle uralle . . . Ja lohdutellakseni itseäni, mietiskelen sitä minkälainen oloni olisi jos eleisin syntymäpaikoillani . . .

Ei olisi tätä rasittavaa, sielua ja ruumista kuluttavaa tuskaa, ei unettomia, pitkiä öitä. Eivät hurjat haaveet mieleni rauhaa häiritsisi eivätkä jäisi järkevät ihanteeni toteutumatta. Olisi minulla oma kotoni Repojärven rannalla, jossa poikasena syksyin satimia ja loukkuja virittelin ja talvisin hiihtelin jänislangoillani! Olisi oma pirtti siellä ja peltoja pirtin ympärillä . . .

Mutta miks'en vielä voisi toteennuttaa tuota lapsuuteni unelmaa? Miks'en voisi jättää tätä entistä vaiherikasta, mutta onnetonta elämäni tänne maailmalle ja siirtyä pois tästä ilmasta ja elämästä, jotka räökkäsivät minut kuoliaaksi? Enkö voisi unehuttaa näitä tuskia ja kärsimyksiäni, kun tuttuja kivikkopeltoja kulkisin ja kaikuisi kallioinen seutu ja metsä ystävällisesti humiseisi?

Ja kun kerran siitä ajatuksesta olen kiinni saanut, vahvistuu uskoni ja toivoni paisuu. Teen jo ajatuksissani kuvan tulevista päivistäni ja yksinäisestä elämästäni ja kirjoitan veljelleni uusista tuumistani. Hän antaisi palstan minulle Repojärven rannalle. Mäen rinteelle tekisin peltoni, korpeen niittyni ja pirttini veistäisin sille koivikko kumpulalle, josta näki kauvas eteläisille ilmoille . . .

Sillä vaikka en mitään varmasti tiedä, asuu minussa ainainen pelko, että kaikki ne rohkeat toiveet, joita talven kuluessa olin mielessäni hautonut, että ne eivät toteennu, sillä niin mahdottomalle ne nyt minusta tuntuvat. Ja siksi minä valmistaun vastaan ottamaan mitä hyvänsä ja varustelen ja karkasen itseäni. Olkoon isku kuinka luja tahansa ja sattukoon vaikka keskelle sydäntä. Valmis olen kuulemaan rakkaimpien toivojeni hukkuneen. Sillä minä olen tottunut vastuksiin ja siihen, etteivät unelmani koskaan ole toteutuneet ja siksi en pelkää enkä vapise tulevankaan vaaran edessä. On oleva helpotukseksi se, että saan varmuuden, saan todellisuutta, tuota kylmää ja armotonta, taaskin katsoa silmästä silmään . . .

Tulkaa viestit, kertokaa kamalinta totuutta, ilmaiskaa hukkaan menneet unelmani ja iskekää nuolenne sydämeeni . . .!

Niin lohduttelen itseäni ja yhä varmemmaksi käy uskoni kovasta onnestani ja yhä selvemmin tunnen, että minun piti pois näistä oloista ja täänlaisesta elämästä. Tämä on vieras minulle ja siksi kai kaikki minulle oli vastaletta ja onnettomuutta.

Ainoa, joka tietää suruni ja kalpeat toiveeni on ystäväni Pekka. Mutta en ole hänellekään kertonut uudesta tuumastani enkä siitä, että olen pian muuttava muille maille, jossa minua paremmin ymmärrettiin ja jossa toivoin vielä päivän minullekin paistavan.

Muutamana kevät iltana saapuu kirje veljeltäni. Siinä on vastaus kysymykseeni:

— Mielellänihän minä annan sinulle Repojärven ympäristöineen, — kirjoittaa hän. — Mutta luulen sinun piankin kyllääntyvän siihen iloon, kun kylän taakse joudut asumaan. Vaikka varmasti siellä hyvää maata on ja kalavesi hyvä niinkuin muistanet. Asunet meillä kunnes pirttisi valmiiksi saat ja koetan minäkin puolestani auttaa sinua hommassasi. Kummua vaan on, ett'et viihdy siellä, jossa herrana huoletonna ja helpommalla eläisit. Mutta tee tahtosi. Kyllähän täälläkin elät, jos sinussa vielä on entinen miehuus.

Koko kirje on rakkautta täynnä, veljellistä, vilpittöntä ystävyyttä. Mutta veli ei aavista eikä arvaa minun tilaani. Minun taisteluni on hänelle tuntematonta, samoin kuin ne tunteet, jotka minussa riehuvat. Vaan vielä kerran selitän syyn kummalliseen muutokseeni ja olen varma, ettei hän ole minua väärin ymmärtävä.

Matin kirje vaikuttaa hyvää ja helpotuksen huokaus pääsee rinnastani. Siellä on oleva hiljainen, yksinäinen onneni, siellä on elämäni kuluva hiljalleen, rauhallisesti, tyyneesti. Vuosi on oleva kuin päivä ja ystäväni rakastavat minua. Vaarojen laella laulelen, kun kuljen salojen halki ja talvi illoin soitan kanneltani yksinäisen elämäni iloksi . . .

Kun ei tämäkin toivo vaan muuttuisi unelmaksi?

Pekka tulee juuri luokseni, kun olen Matin kirjeen jo kolmanteen kertaan lukenut. Hän ei ole iloisen eikä huolettoman näköinen niinkuin ennen. Sillä hän aavistaa, että kärsin, että jok'ikinen hetki on kuin tulisilla hiilillä. Ja siksi hänkään ei tahdo iloita, vaan tahtoisu surujani huojentaa.

— Etkö ole vielä kukaan saanut mitään tietoja kertomukseksi kohtalosta? kysyy hän arasti, eikä uskalla katsoa minua silmiin.

— En mitään.

— Se vanha heittiö . . . Ovatko ihmiset hulluja, kun eivät mitään . . . Vai ei vielä kukaan . . . No sitä suurempi on ilosi oleva, kun se sieltä kerran tulee myöntävä vastaus.

— Elä enään puhu koko asiasta. En toivo ensinkään. Ja onhan hirmuista ajatella ja tuntea, että hän siellä etelän sulossa tietojani vartoo! Ja minulta ei mitään kuulu. Mennyttä on kaikki . . . vaan kyllä minäkin olen pian jättävä tämän kaupungin ja hautaava itseni erämaan yksinäisyyteen. Sillä minulla on taas uusia, oikein romantillisia tuumia.

Ja minä kerron Pekalle tuumani ja vakuutan niin tekeväni . . .

— — —

Kevät tekee tuloaan ja valon valta enenee. Mutta minun sydämessäni on talvi ja routa jäytää siellä. Ennen iloitsin kevään tulosta, kun tuntui että mieli keveni, sydän lämpeni ja routa suli. Mutta nyt on

kuin vainoaisivat minua kaikki, niinkuin hartioita painaisi hirmuinen taakka ja rintaa ahdistaisi koko elämän pettymys. Ei ole kevään taivas niin lempeä kuin ennen ja kevät aamut ovat kuin päiväpaiste hautakummulleni. Nousee välisti kysymys miksi juuri minun piti kaikki nämä tuntea, kokea? Miksi sattuivat kaikki vastaleet minun tielleni? Mutta sillä lohduttelen itseäni, että voihan olla minulla lähimmäisiä, jotka tunsivat ja kärsivät samoin. Vaan he eivät valita. He yrittävät uudesti ja uudesti.

Olinko minä valittanut? Olinko miehen lailla kestänyt?

En.

Mutta nyt olen kestävä ja nyt olen saanut kalliin kokemuksen. Minä en ole enään milloinkaan liian paljon toivova.

Kun saapuvat muuttolinnut ja visertelevät, on minusta niinkuin niiden lauluissa kuulisin sanomia häneltä . . . sen että hän odotti ja odotti . . . Mitä hänelle kertoisin?

Rohkenisinko avata koko sydämeni? Kun kertoisin hänelle alusta asti oman elämäni pilviset päivät, kun saattaisin hänelle selittää pienenkään sirun siitä tuskasta, jota olen tuntenut, siitä taistelusta, jota olen taistellut, ehkäpä hän lämpenisi. Kun suoraan sanoisin, ettei minussa ole sitä voimaa ja kykyä, jota hän toivoi, etten voinut kuvata sitä, jota tunsin, ehkä hän lämpenisi ja rakastaisi minua oman onnettomuuteni tähden.

Ja tuntien oudon voiman minua pakottavan, alan hänelle sommitella kirjettä. Kerron elämäni alusta asti ja salaamatta pienintäkään, selitän kovan onneni ja sen että olin lakannut toivomasta, olin tullut vaakuutetuksi siitä, ettei minussa ollut sitä älyä eikä lujuuutta, jota hän sanoi miehessä ihailevansa. Mutta en salaa sitäkään kuinka armottomasti kärsin, kuinka pohjattoman syvä lempeni on, kuinka tuska ja suru kalvoivat ja iartivat minusta palan palan perästä . . .

Kun saan kirjeen valmiiksi, tuntuu kuin ajatukset jäähtyisivät ja mielen jännitys herpoaisi. On kuin lohdutuksena se, että nyt olen tilani sanonut. Tulokoon tuomioni koska hyvänsä ja minkälainen hyvänsä, tämän epätoivon, tämän sanomattoman tuskan vertainen se ei voi olla. Sillä vaikka kuoleman isku tulisi, olisi sekin monin kerroin parempi kuin nykyinen tilani . . .

Kevät öinä sommittelen kirjettäni, uudelleen ja uudelleen sitä kirjoitellen. Mietin joka sanaa joka lausetta, ovatko ne aivan yhtä pitäviä tunteitteni kanssa. Sillä tahdon olla suora ja rehellinen, ilman mutkia ja joutavia korulauseita . . .

Mutta kummallista on, etten saa kirjettä lähetetyksi, vaikka se jo on ollut valmiina monta viikkoa. Aina on kuin joku pidättämässä ja niinkuin oudot voimat minussa mellastaisivat.

Mutta eräänä päivänä otan sen matkaani kun lähdän toimistoon. Mennessäni tulen kulkemaan posti-

konttorin ohi, voinhan pistäytyä sisälle jättämään kirjeeni.

Mutta konttori on vielä suljettu ja niin jääpi kirje vieläkin povitaskuuni.

Päätoimittaja on pahalla kiirillä. Korrehtuuri on huonosti luettu ja eräs uutinen on kahdessa eri paikassa samalla sivulla.

— Tämmöinen hutiloiminen ei kelpaa, — sanoo hän ankaralla äänellään.

— Jos olisitte juoppo, niin arvaisin teidän olleen kohmelossa. Mutta miten selvä mies voi näin sokko olla, sitä en tosiaankaan ymmärrä. Yleisön vaatimukset kasvavat . . . niin, että parasta taitaa olla . . .

— Parasta on, — jatkan minä ikäänkuin olisin edeltäpäin aavistanut hänen ajatuksensa.

— Parasta olisi — jatkaa hän — että tästä puolin koetatte huolellisimmin tarkastaa lehteä.

Olin odottanut, että hän sanoo parhaan olevan että ajoissa erkanen pois. Mutta hän ei sanonutkaan.

Ja hän kääntää selkensä ja lähtee toiseen huoneeseen. Silloin sanon minä vuorostani:

— Eikö olisi vielä parempi, että erkanen ajoissa, ettei lehtenne minun tähteni tule kärsimään.

Mutta hän ei vastaa mitään, vaan sulkee oven kylmästi ja jättää minut yksin toimistoon.

Mutta kesken kaikkia tehtäviäni unehdun miet-
teisiini katselemaan ulos, josta näkyy pohjoisesta
palanen taivasta ja avointa merta lähellä . . . Tuon
meren yli tuonne kelmeän taivaan alle mieleni minun
tekevi . . .

IV.

Se päivä ei milloinkaan mene mielestäni . . .

Oli jo kesä alussa. Puissa lehti puhkesi, vihreä oli puistojen nurmi ja laivakulku oli alkanut.

Yhä vieläkin oli kirje taskussani, en ollut sitä pannut menemään.

Istuin asunnossani avoimen akkunan luona laita-kaupungilla. Siitä sopi näkemään kuin junat humasivat kahakäteen, puhaltaen, viheltäen ja puhkuen. Etelään menevä juna oli aina kuin ilkkumassa minulle, se vihelti pilkallisesti ja näytti kuin siitä nouseva savu tahallaan usahtelisi ja häرنäisi minua, joka tänne jäin ja jäin . . .

— Nyt on kohta kaunein kesä . . . mahtanee olla suloista illoin ja aamuin siellä Repojärvenkin rannalla, tulen yht'äkkiä ajatelleeksi.

Samassa astuu posteljooni huoneeseeni, pitkäviiksinen ja kolkon näköinen. Juuri sellainen, joka on tottunut tuomaan kolikkoja uutisia ihmisille, tunte-matta minkäänlaista säälintunnetta toisen onnettomuu-desta.

Hän vetää esille rullalle kootun käärön, ojentaa sen minulle ja sanoo:

— Tässä näkyö olevan käsikirjoituksia.

Olen huomaavinani hänen suupielissään ivaa ja tihrusilmissään riemua.

— Jaha . . . vain . . . kiitoksia!

— Täällä on kirje myös . . . ulkomaalta näkyö olevan . . .

Hän ojentaa kirjeenkin, mutta samalla sattuu hän katsomaan minua . . . ja hän poistuu pian, muistamatta sanoa hyvästiäkään . . .

Nyt on siis tuomioni tullut.

Repäsen käsikirjoituksen auki. Ei mitään tietoa, ei riviä, ei sanaa miksi se takaisin lähetettiin. Se on ikäänkuin pienennyt matkallaan ja armottoman kylmästi se on rullalle kääritty, aivan kuin olisi tahdottu vasite unholaan painaa kaikki se, jonka olin työllä ja vaivalla sommitellut . . .

Ajatuksissani polttaa, sydän hakkaa armottomasti ja vapisen niin, ettén tahdo saada kirjeen kuorta rikki. Ja niinkuin en oikein käsittäisi taikka niinkuin olisin jo ennen tiennyt mitä odotan, luen kirjeen, jonka hänen äitinsä on kirjoittanut. Junat viheltävät ja ilkkuvat ja savu riemuitsee voiton varmana. Kadullakin joku nauraa ja juttelee ääneensä. Mutta minä jatkan kirjeen lukemista kuin houreissani:

. . . se tapahtui niin odottamatta ja melkein vastoin kaikkien lääkärien toiveita. Hän ei vielä hourinut

silloin, kun hän puhui minulle Teidän ja hänen keskinäiset suhteensa, joista en ollut aavistanut enkä mitään tiennyt. Kuulin tyttäreni usein ikävöivän takaisin kotia, mutta tunteensa hän salasi tarkkaan. Silloin, iltaa ennen kuolemaansa, hän kertoi kaikki ja sanoi joka hetki odottaneensa Teiltä kirjettä. Mutta Teiltä ei mitään tullut. Koko ajan houriessaan hän puhui Teistä ja kirjasta, väliin joutuen kauheaan tuskaan. Viimeiset sanansa olivat: Ei Urho rakastakaan minua . . . ei kuulu kirjaa . . .

Jos tämä sanoma on Teillekin kova isku, niin helposti voitte kuvailla miltä tuntuu minusta, kun ainoan lapseni kadotin. Ehkä olisi sittenkin ollut parempi jäädä kotimaahan, ehkä ei tauti olisi niin pian valtaa saanut siellä kuin täällä. On minulla lohdutuksena se, että olen kaikki koettanut, säästämättä itseäni. Jumala meitä kaikkia kovasti kokee. Hänenpä tuomioonsa meidän raukkojen täytyy tyytyä. Syvässä surussani en jaksakaan enempää. En tahdo teitä tuomita. Hauta sovittakoon kaikki . . .

Kirjeessä on vieläkin joku rivi, mutta sitä en näe. Alkaa hämärtää silmissäni, ja kummallisen pimeälle näyttää huone. Kuulen junien vieläkin viheltävän, ilkkuvan ja usahtelevan . . . Yksi ainoa ajatus on minulla selvänä ja se tulee kuin helpotuksen huokauksena sydämen pohjalta:

— Oi! parempi on että haudan synkkyys sinut peittää, ett'et tarvitse nähdä, ja tietää, ettei minussa ollutkaan sitä miehuutta, ei sitä neroa eikä kykyä, jota minulta odotit!

V.

Tie nousee korkealle mäelle, josta jo näkyy syntymäkylä niin ihmeen herttaisena ilta-auringon paisteessa. Pellot jo vihannoivat vaarojen kyljissä ja joen saaret hohtavat kuin silkkisen sametin peittämänä. Tuo tuttu kylä tuon tutun joen törmällä!

Tuuli, joka vastaan puhaltaa on herttainen ja lämmin, vaikka se tulee suoraan tuntureilta. Se hyväilee niin kodikkaan suloisesti hipiääni ja tuntuu niin että henkitys käy keveämmin ja musta mieli valkenee . . .

Tänne mäelle näen kauvas, sivu kotokylän tuonne asti, jossa kukkulat ja kapeneva taivaan ranta yhteen liittyvät. Vaarojen välitse luikerrellen joki kulkee ja puskee voimakasta vuolastaan alas suvantoon . . .

Lännen ilmat ovat lämpösen usvan peitossa ja pohjosesta kotoinen tuuli puhaltaa! Paista päivä ja puhalla tuuli . . . minun kaipaavan mieleni ja itkevän ikäväni iloksi . . .

Mäeltä laskee tie alas laaksoon ja ilmestyy kylä eteen. Siitä peltojen keskeltä vie halki tuttua kylää ja nousee mäelle taas . . .

Jo näkyy syntymäkylä aivan lähellä, jo ovat kivet tuttuja, jo metsä on tuttavani ja entiset polut siellä vielä näkyvät . . .

Laulavat linnut ja kukkuu käki ja ystävällisesti humisee kuusikko. Minusta tuntuu, että linnut laulavat minulle, käki kuin kadonneen onneni vuoksi, minua lohduttaakseen ja kuusikko kuin viittaileisi luokseen.

On niin oudon suloinen tunne rinnassa ja niin raukaseva voima mielen täyttää . . . Ne minua rakastavat ja ottavat osaa suruihini, viittaavat luokseen kaikki entiset rakkaat paikat. Niinkuin sanoisivat, että me emme petä . . .

Minä tulenkin. Olen jättänyt taakseni sen maailman, josta läksin kunniaa ja kuuluisuutta hakemaan. Sain särjetyn sydämen palkakseni ja synkän mielen . . . Jos vielä tunnette minut . . . unhoittakaamme ne vuodet, joina erillämme olimme ja rakastakaamme niin kuin ennenkin onnen aikoina . . .

Yhä iloisemmin linnut laulavat, kovemmin kukkuu käki ja ystävällisemmin huojuu kuusikko . . .

Tähän on kylän päähän tehty uusia torppia, joissa on vähä pellon viljelystä ympärillä. Vanhoja tupia on purjettu ja paikatellen on entinen korpi muuttunut heinämaaksi, moni mäen tölpäs on vankan oraan peitossa . . . Takalan Jussi on siirtänyt navetan ja tehnyt isomman saunan . . . Pikku-Villekin on punauttanut pirttinsä ja mikä mitäkin on uudistanut.

Mutta tuosta lähtee polku, joka kierrellen kylän takana olevan vaaran kupeita vie pitkän petäjikön halki Repojärvelle päin. Se on vanha tuttu tie, niin luikerrellen mutkikas, kivikkonen ja kaita . . .

Minuun tulee vastustamaton halu ensin kulkea tuota polkua pitkin Repojärvelle, nähdäkseni oliko järvi entisellään, oliko koivikko kumpula samanlainen kuin ennenkin ja näkyikö vieläkin Ison-Revon korkea huippu järven pohjoispäässä? Tahdon nähdä kaikki ovatko niinkuin silloin, kun poikasena täällä kuljin ja kaiku huutoihini vastasi . . .

Polku vie ensin pitkän männikön poikki ja nousee sitten vaaran rinnettä myöten, metsään päin painuen. Toisella puolen vaaraa on hiekkakangasta, jossa polkuja haaraantuu joka suunnalle. Tässä minulla ennen oli satimia . . . tuonkin petäjän ja kuusen välissä oli kerran ja siitä sain koiras metson . . . tuossa oli satimia ja tässä ansoja . . .

Kuinka sanomattomasti nautin ja kuinka keveälle kulkuni tuntuu! Kuinka metsä tuoksahtelee, kun lännen ilmalta päivä kultailee puiden latvoja!

Ja lintujen laulellessa astun täällä tutussa paikassa niinkuin ennenkin. Hiljainen onni ja alakuloinen riemu täyttää sydämeni ja aivan aavistamaton ilo mieleni . . .

Jo vilahtaa vähäsen järven tyyntä vettä tuolta puiden lomitse . . . ja aivan äkkiä ilmestyy eteeni pie-
nonen metsälampi, jonka pohjoiselta rannalta kohoaa

jyrkkänä Ison-Revon komeroinen seinä niinkuin jättiläisen repimänä. Loiva myötäle vie rantaan, josta valkoinen hiekka pohottaa.

Etelälle on maa viettävä ja korkea koivikkokumpula kohoaa järven rannalta. Siihen rakennan pirttini ja tuohon ojan partaalle, jonka vesi poristen lirisee loitompaa lähteistä, saunani. Tässä on pelto- maata ja tuonne kuusikkokorpeen perkaan niittyini . . . Järvi on kalaveteni ja yksinäisen elämäni ilo . . .

Unissani tässä näin pirtin, lämpiävän saunan ja hänet, joka kanssani pirtin kynnyksellä istui. Mutta nyt hän on poissa ja yksin olen minä monien muistojeni seurassa . . .

Kunhan ensimmäinen savu nousee oman pirttini savupiipusta, kun ensi kylväni orastaa, on se oleva suuri palkkio ja pettämätön lohdutus siitä, jonka olen kärsinyt . . .

Näin minä tulevia päiviäni kuvailen. Kesäisin maatani viljelen ja nokisten kantojen keskeltä palattuani lämmitän saunani. Kun käki kukkuu ja laulavat linnut, lasken verkkoni järveen ja purressani laulelen. Kallioinen seutu kuulee lauluni ja kaiku kertoo kaihoni kaukaisiin kyliin. Rannan koivut ja korprien kuuset ikäväni tietävät ja tuskani ymmärtävät ja liikahtamatta, totisina laulujani kuulevat.

Niin kesäisin ja syksyin metsiä kuljen ja korkeimmille kukkuloille kiipeilen. Sieltä näen palasen sitä maailmaa, jossa sydämeni särkyi ja hajosivat nuo-

ruuteni unelmat, jossa näin lempeni aamuruskon pu-
nottavan ja sen illan varjoon uppoavan . . . palasen
tuota petollista, pahaa maailmaa . . .

Talvi-iltoina soitan kanneltani ja sepittelen lau-
luja omaksi ilokseni. Kun kuu hopeansa permannolle
luo ja välkkyvät huurteiset puut pirttini edessä, kuvai-
len minä, että ne ymmärtävät soittoni ja arvaavat kan-
teloni äänestä, että soittoni on suruista tehty, murehista
muovaeltu.

Näin minulle alakuloinen ystäväni kertoi ajelles-
samme lauhana talviyönä talotonta taivalta.

Enää ei ollut mitään poikkeuspoikkeuksia, jotka eivät olleet vielä voimassa ja ikkunanpidot päättyivät. Siinä tuoksattiin vastaus kirjaimin lemmi ja raitista elokuvaan ilmaan.

— Täällä saisi vieras panna kelloja, — sanoi hän ja ovi oli suljettu.

SYKSYINEN UNELMA

Välillä oli pimeää ja pimeää ja väkensä oli.

— Kun ei vaan kyynä alituntea. — Ja olen niin poissa: melkein hiljaa ja vasta oven läheisyydessä toivoisin hyvää yötä.

Jään ylös huoneeseen.

Alan hiljalleen suunnata ikkunaan sitä ikkunan ja kellokelloin päivän valloista. Huoneen valit ilon tunteita työntä ja mukautetut koto ja läheisyyttä. Mutta kun katsoin suoraan vuoteeseen, vaikeasti päänsärkyä, jota näytän niin leveä suovalla ja miellyttävällä. Aikanaan toisessa pöydässä on toisinaan sinä. Silloinkin on vuode valmistettu valkoisista päänpuhallettiin. Silloin silloin silloin kahdella on pari valkoista vaalea röllä...

Emäntä saattoi minut poikki porstuan tupaan, jonka seinät olivat vasta veistetyt ja ikkunanpielet maalatut. Sieltä tuoksahti vastaan hajuheinäin lemua ja raitista elokuun ilmaa.

— Tähän saisi vieras panna levolle, — sanoi hän ja osoitti minulle sänkyä peräseinällä.

Vakuudeksi paranteli hän vielä peitettä ja virkkoi sitten:

— Kun ei vaan kylmä ahdistane. — Ja sitten hän poistuu melkein hiipien ja vasta ovea kiinni pannessa toivottaa hyvää yötä.

Jään yksin huoneeseen.

Alan hiljalleen riisuuntua ikäänkuin sitä tehdessä jo levätäkseni päivän vaivoista. Huoneen raitis ilma tuntuu kylmältä ja makaukset kuin jäähtyneiltä. Mutta kuu kumottaa suoraan vuoteeseeni, valkoiselle päänpohjalle, joka näyttää niin levon suovalta ja miellyttävältä. Akkunan toisessa pielessä on toinenkin sänky. Siihenkin on vuode valmistettu valkoisine päänpohjaisineen. Seinällä sängyn kohdalla on pari valkoista naisen röijyä . . .

Olen kovin väsynyt, nyt lepo levolta tuntunee, ajattelen vuoteellani, kun oikaisen jäseneni suoriksi ja mielihyvystä haukottelen.

Mutta miten lieneekään, ei unta tunnukaan tulevan eikä väsymykään rasita. Melkein tietämättäni miten alan muistella kuluneen päivän tapah- tumia ja taivalta, jonka poikki vasta olen tullut. Kir- kas kuutamo sopii niin hyvin valaisemaan seinälle, jossa nuo kaksi valkoista naisen röijyä ovat ripus- tettuna . . . ja vuoteelle, joka näyttää kuin jotakin odottavan . . .

Varhain aamulla olin taipaleeni alkanut suuren järven rannalta, lahden lompalosta, jossa oli talo har- jun niskalla.

Isäntä minut saattoi veräjälle, joka oli pellon päässä, ja neuvoi:

— Tästä kun lähdet niin polku vie . . . ja pitäisi siellä olla pilkkojakin puissa . . . seuraa polkua . . . ja kuivat tästä ovat maat kävelläksesi ja puolitiessä on haltijain kivi . . . ja hyvästi nyt . . .

Niin hän minua neuvoi ja minä läksin polkua seuraamaan, joka alkoi painua metsään ja näytti kiik- kuvan vaaran päälle. Vaan ei se vielä lakeen noussut, luikerteli kaasikkoa halki ja ilmausi äkkiä suon laitaan. Siitä kierteli suon rantoja ja nousi taas kuiville maille, hiekkaiselle kankaalle ja siitä hongikkoa poikki yhä korkeammalle. Ja melkein vaaran lakeen se nyt nou- sikin, vaan jätti sittenkin korkeimman huipun käy-

mättä . . . Vaan näkyi sieltäkin jo maailmaa, näkyi silmän siintämiin ääretöntä, suurta ja yksinäistä kivelöitä, joka nyt oli niin äänetön ja rauhallinen kuin saarnan aika olisi. Ja sieltä etempää päilyi se suuri järvi, jonka lahden lompalosta viimeksi olin lähtenyt . . . Se oli kuin suuri, sininen silmä, joka ei uskaltanut ummistua, vaan jonka täytyi valvoa ja vartioida erämaan äärettömyyttä . . . Valvo minunkin askeleitani suuri, sininen ja sileä järvi!

Nyt alkoi polku olla vaivaloista, kun nousi ja laski, puski korpiin ja korvesta taas kiikkui äkkijyrkänä ahteen selkään. Sieltä päilyy pieniä lampia molemmin puolin laaksoissa, vilahtavat puiden lomitse. Ne ovat tänne kuin eksyksiin joutuneet suuren vaaran kylkeen. Minä kuvailen että ne ovat muodostuneet tuon suuren vaaran kyynelistä, kun se syysmyrskyssä hätäilee . . . Kun ulvovat tunturien tuulet, myrsky pauhaa ja raskaasti erämaa huokailee, silloin tuo suuri vaara itkee . . . ja nuo lammet ovat sen kyynelien jätteitä . . .

Mutta äkkiä ottaa polku uuden suunnan. Se alkaa luikerrellen ja louhikoita kierrellen kohota edessä olevalle korkealle vuorelle. Nyt se kohoakin huippuun asti . . .

Sitä maailmaa, jonka täältä näen! Sitä erämaata! Noita kukkuloita! Ne ovat paljaspäisiä nuo kukkulat, korvain tasalta alkaa vasta metsä, ovat kuin tahtoisivat olla aina hiljaisessa rukouksessa . . .

Päivä on jo iltapuolella, mutta minä tahdon tässä hetken levähtää, sytyttää piippuni ja olla täällä yksin erämaassa kaukana maailmasta ja ihmisistä. Tekee hyvää sielulle ja ruumiille, kun tietää, ettei kukaan näe eikä kukaan kuuntele. Taivaskin on niin suopea ja sydämellinen ja taivaan rannat totiset. Lapin taivaskin tuolla pohjoisessa on kuin katuisi talvellista kylmyyttään ja itä tuntisi miten sateinen oli ollut. Etelän taivas on sininen ja sievä ja sieltä keveä tuulahdus vähä väliä tuntuu . . .

*

Puoli välissä saavun sille haltijain kiville. Siinä kuuluvat asuvan kaikki erämaan haltijat, kiven kultaisissa saleissa. Kiven päälle en pääse, mutta istahdan viereen. Eivät kai he pahastu että yksinäinen matkamies tässä tuokion levähtää. Voi, en minä erämaalle mitään pahaa tahtoisi. En hentoisi oksaa katkaista, sillä minä rakastan sitä kotinani, onnelanani, jonne pahasta maailmasta pakenen . . .

Ja minulle tulee siinä istuessa sanomaton kaiho ja ikävä. Minä kuvailen, että minunkin elämäni on kuin tämä polku, jota olen kulkemassa. Yksin tämäkin kiertelee erämaata halki, samoin kuin minäkin yksin vietän näitä eloni ilottomia päiviä . . .

Minua alkaa siinä niin väsyttää ja uuvuttaa, että tahtoisin jo jättää kaikki: tämän polun, ympäröivän

erämaan ja koko maailman . . . Mutta samassa muistan isännän varoituksen:

— Siinä haltijain kivellä sinua alkaa uuvuttaa. Mutta elä sinä siihen nuku, sillä sitä haltijat pitävät pahana.

Se johtuu nyt mieleeni ja minä hyppään äkkiä ylös ja jatkan matkaani.

— Tämän taipaleen päässä mahtaa olla suuri järvi ja talo niemessä tai lahden pohjukassa, — ajattelen kulkiessani.

Polku vie minua nyt vaarain rinteitä, lepikoita ja lehtoja läpi. Jo on koivu kellastunut, jo polullekin joku lehti on varissut. Illan tullen ilma viilenee, päivä laskee ja lempeä hämy ilmaupi taivaan rannoille. Yön verho kasvaa pohjoisesta ja kätkee kuin viittaa sinisen taivaan . . . Kiiruhdan askeleitani, ja ennenkuin arvaan aavistaakaan ilmaupi järvi näkyviin ja talo, jonka kujalle minun polkuni suoraan viepi . . .

*

Nyt olen jo vuoteella, vaan miksi minua ei nukuta. Minä mietin ja arvelen ja kummallinen kaiho kasvaa mieleeni. On kuin vartoisin jotakin, niinkuin odottaisin . . . Voinhan minä vapaasti miettiä ja tarinoida itseni kanssa. Ja minä kuvailen, että polku, jota olen tullut, on kuva entisestä elämästäni . . . Tästä puolin on polku oleva tasaisempaa ja maisemat vä-

hemmän vaihtelevia . . . samoin minunkin elämäni rauhallista ja hiljaista hautaan asti . . .

. . . Se on varmaan talon tyttö, joka tässä huoneessa asuu ja hänen ovat nuo valkoiset röijyt seinällä . . . Miksei hän tule tänne minun luokseni ja puhele kanssani elämän iloista?

Minä kuvailen, että hän on kaunis. Hänellä on lempeät siniset silmät ja vankka vaalea tukka . . .

Jos se onkin hän, jota olen hakenut! Jos se onkin hän, jota olen ijän kaiken rakastanut?

Minä tahdon hänet mukaani, me jatkamme matkaa kahden polkua pitkin, hän edellä, minä perässä . . . Me tulemme tänne erämaahan takaisin . . .

Koetan katsella seinälle, jossa röijyt äsken kuun valossa välkkyivät. Mutta kuu on siirtynyt ja sen alle on kasvanut suuri, musta pilvi, joka jo pimittää sen alimmaista reunaa . . .

*

Aamulla tulee puhe taipaleesta, jolle olen lähtevä.

— Sehän onkin tasaisia maita tämä seuraava taival? kysyn minä emännältä.

— Kyllä tästä vielä on aivan kiveä. Samanlaista, joita eilenkin tulitte.

Siinä oli siis toivoni ja unelmani!

— No missä teidän tyttärenne on, jonka röijyt näkyvät olevan tuolla tuvan seinällä?

— Eihän meillä olekaan kuin yksi tytär ja hänkin on naimisissa toisen järven rannalla.

Yksin siis taipaleeseen. Samanlaista on tieni taas ja yksin ja ystävättä erämaita kuljen. Tasoittuneeko koskaan taipaleeni, kohdannenko koskaan kultaista impeäni?

SUURI SIELI

Hän oli saapunut kuin tuulispää etelästä tänne pohjoiseen.

Kun minä hänet ensikerran tapasin hämmästyin minä suuresti. Muutamin sanoin kertoi hän mikä hän oli, mistä oli ja sen miksi hän aikoi tulla ja olikin jo hyvällä alulla.

— Säveltäjäksi olen syntynyt! päätti hän ja napsutteli sormiaan.

Hän oli nimittäin otettu väliveisaajaksi tänne. Hän oli vasta erinomaisen loistavasti suorittanut lukkari-urkuri tutkintonsa ja hänelle oli sanottu, että hänessä oli siementä johonkin suureen, josta hän ei vielä itsekään ollut selvillä. Hän sanoi sepittävänsä runoja, piirustelewansa maisemia ja säveltäneensä laulujakin. Hän herätti heti ansaittua huomiota ja keräsi ympärilleen ihailevan seuran.

Ensimmäiseksi perusti hän lauluseuran, jota ei niillä mailla koskaan ennen ollut ollut. Mutta hänen hehkuva intonsa vaikutti ympäristöönkin ja vähässä ajassa oli hän saanut aikaan ihmeitä laulussa.

— Se oli hänen erinomainen taitonsa johtaa laulua, hänen loistavat lahjansa, jotka, niinkuin sähkökin, vaikuttivat laulajiin, — arveli hän.

Hän oli päättänyt antaa konsertin laulajineen. Se olisi kehittävää hänelle olla johtajana, sillä siten hän harjaantuisi esiintymään hienommankin yleisön edessä.

Tapasin hänet päivää ennen kun hänellä oli määrä mennä kenraaliharjoituksiin. Hän oli huolissaan, sillä häneltä puuttui tahtipuikko.

— Enkö näytäkkin joukon johtajalta . . . katsohan . . . ja katso silmiä ja huomaa miten hiuksien tulee olla, — sanoi hän ja näytti, lyijykynä kädessä, miten tahtipuikkoa liikutellaan . . .

Totta tosiaan. Kyllä hän epäilemättä oli syntynyt säveltäjäksi. Tukka pystyssä kuin harjakset, silmät säkenöivät, vasen käsi kupeella kuin siipiponka ja koko muu hoito notkuvana ja väräjäväenä . . .

— Huomaa nyt . . . katsos . . . näin tulee käden kupeella olla . . . näin notkua vartalo ja näin on tahtipuikkoa käytettävä . . . Mutta mistä hemmetistä saan tahtipuikon . . . ?

— Eikö osaisi joku nikkari sellaista sorvata, — esittelin minä.

— Kas vaan! Kun en sitä ole hoksannutkaan! Et sinä niin tyhmä taida ollakaan kuin näytät, — kiitelti hän minua.

Tahtipuikon hän oli saanut. Se oli osunut tulemaan tarpeeksi pitkä ja tarpeeksi paksu. Mutta huolissaan oli hän taas ja kenraaliharjoitukset olivat tuossa paikassa. Tahtipuikko oli näette puunvärinen. Sen täytyy saada mustaksi vaikka henki menköön. Nauraisivathan sille harakatkin . . . Ja jokainen näkisi ettei se ollut Saksasta, josta hän oli sanonut odottavansa tahtipuikkoa.

— Mutta kun ei pidä oleman maalaria koko kylässä, ei koko pitäjässäkään . . . Tämä on surkeaa perukkaa . . . pois minä täältä lähden . . . lähden Helsinkiin taiteen hehkuvaa ilmaa hengittämään . . . Voi kurjaa maaseutua . . . Voi leivätöntä Lappia . . .

Koetin häntä tyynnyttää.

— Onhan sentään muutakin mustaa kuin maalia, arvelin.

Hän ikäänkuin otti kuullakseen.

— Jos esimerkiksi olisi noella koetettava mustata.

— Aivan niin. Nokihan esimerkiksi on mustaa,
— innostui hän ja taas sain häneltä suuret kiitokset kekseliäisyydestäni.

*

Kenraaliharjoitukset oli hän päättänyt pitää kansakoululla ja oli hän luvannut, että yleisöä saapi tulla niin paljo kuin mahtuu.

Ja tuo merkillinen ilta, „harvinainen tilaisuus“, on vihdoin käsissä.

Hän on kuin siipiä vailla. Hän hohtaa ja hoppuaa ja sortuukin helmat hulmuavat kuin myrskyn käsissä. Hän on pukeentunut kaikin käsin niinkuin säveltäjän tulee.

Hän seisoo laulajien keskellä... ottaa ääntä ja antaa ääntä... Käsi käy kupeelle, hiukset nousevat pystyyn, vartalo keijaa ja posket värisevät...

Ja jo kajahtaa laulu... Tahtipuikko heiluu niinkuin sodan rinnassa sapeli ja suu auki kuin kirkon ovet hän parastaan panee...

Mutta äkkiä tapahtuu hänessä kummallinen muutos... Otsaan ilmestyy musta täplä... sitten himmenevät posket... ja laulun lomassa kuuluu sipinää...

Hän huomaa sen. Hän silmää käsiään ja näkee ne nokiseksi... joku lurjus nauraa... Mitä tämä on? Mitä on *tämä*, kun eivät älyä taputella käsiään... ja naurua kuuluu isommalta... Hän käy tukkaansa ja huomaa sitten... ja iskee tahtipuikon säpäleiksi...

Se oli hänen ensimmäinen konserttinsa näillä mailla eikä hän toista täällä ole antanut.

En ole häntä tavannut enkä hänestä mitään kuulut. Ehkäpä hän ei enään pyrikään säveltäjäksi vaan johonkin muuhun suureen, johon hänessä oli niin paljon siemeniä.

HALLAA PELÄESSÄ

Heinänteko oli loppunut.

Hän palasi Takasuolta viimeisiä heiniään latoon panemasta ja elokuu oli jo lopullaan. Poutaa oli ollut koko päivän, taivas kirkas ja pilvetön, mutta tuulen henki oli ollut pohjoisessa ja nyt illan tullen tyyntynyt.

Hän käveli ripein askelin polkua pitkin, joka, kuivia maita hakien, kierteli jänkkiä, kaasikoita ja silmäkkeitä, kulkien kankaita ja tievojen rintamia ja johti Takasuolta kylään. Kontin kannakkeet painoivat olkapäitä ja kun polku korpea vei haittasi siinä jo pimeäkin kulkua. Ilta alkoikin jo loppua, hämy muuttui yhä pimeämmäksi ja ilma tuntui kylmenevän. Taivas oli kirkas ja siellä täällä vilkkui jo joku tähtikin. Ei pilveä näkynyt etelällä eikä pohjoisellakaan . . .

Hän silmäili taivaalle ja tunsu kuinka ilma oli kylmennyt ja tuuli tyyntynyt. Ettei vaan tulisi hallayö! Hän säpsähti ja sai kuin uusia voimia käveläkseen.

Hän oli sieltä kylältä pienen talon omistaja. Ahkeruudella ja säästäen oli hän oman maatilkun saanut, mutta velkaa oli jäänyt. Oli ollut näinä vuosina

niin paljon kuluja, ettei ollut kyennyt kuin osaksi velkaa lyhentämään . . . Jos nyt tulisi halla ja veisi kaiken hänen toivonsa . . . !

Hänen vankka, harteva vartalonsa värisi muistaessaan entisiä hallan tuhotöitä ja niitä raskaita vuosia, jotka oli koettanut taistella ja toimitella. Niukan oli hän saanut palkan kovasta työstään ja kerran oli halla vienyt, ettei siementäkään saanut.

Tänä kesänä oli hän toivonut runsasta satoa. Pellot näyttivät niin kauniilta ja lupaavilta. Kun viikon tai kaksi vielä saisivat tuleentua rauhassa niin jyvää olisi valmis ja runsas sato tiedossa. Vaan jos nyt tänä yönä hallan saapi, niin kolkko talvi on edessä. Hän muisteli miten vähissä kotona jo olivat viljavarat. Oli vielä pari leipomusta jauhoja ja pari hehtoa ohria, aitan ullakossa, siemeniksi säästettynä . . .

Miten eläisi tulevan, pitkän talven?

Kovaa se oli ollut Lompolan Antin elämä lapsuudesta asti. Ensin mierolla ja sitten renkinä ja tukkilaisena. Vaan säästäväinen ja ahkera oli hän ollut ja mieli oli aina kaivannut omaa maatilkkua, jossa saisi kaiken kuntonsa yrittää . . . Ja hän olikin onnistunut ja saanut pienoisen talon, kaukana hallan arassa Perä-Pohjolassa.

Siitä hän syventyi muistoihinsa, näihin kolmeen viimeksi kuluneeseen vuoteen, jonka ajan oli ollut naimisissa. Anna, hänen vaimonsa oli ison talon tytär, johon jo tukkilaisena tutustui. Anna oli ollut hento

ja hemmoteltu lapsi ja vanhempainsa silmäterä. Ja kun hän vastoin heidän tahtoaan meni Antille, hylkäsivät he hänet eivätkä enään tahtoneet kuulla Annasta. Mutta Annassa olikin enempi voimaa kuin oli luultukaan. Kun Antti hänet toi köyhään kotiinsa itki Anna ilosta ja lupasi totutella ahkeraksi ja säästäväksi emännäksi . . .

Nämä kuluneet kolme vuotta olivat olleet niin hauskoja ja lyhyviä. Vaikka puutteitakin toisinaan tuntui tulevan, eivät he kumpikaan nurkuneet, toivoivat parempia aikoja ja viljavampia vuosia. Säästäen olivat eläneetkin. Melkein yksin oli Antti talossaan työnsä tehnyt. Heinänteossa ja leikkuu aikana olivat päiväläisiä pitäneet. Mutta ei ollut Antti sittenkään kaikkia velkaansa kyennyt maksamaan. Koron oli kuitenkin vuosittain suorittanut ja aina vähä pääomaakin lyhenneilty. Mutta kuluneena talvena oli ollut työtä tuskaa, että koron sai maksetuksi . . . Miten kävisi tulevana talvena, jos halla viljan veisi?

Itsensä vuoksi hän ei nytkään surrut, jos senkin kovan vielä pitäisi kokea, että halla veisi kaiken toivon, mutta vaimonsa vuoksi hän huolehti. Anna ei ollut sellainen kuin muut naiset. Oli niin hento ja herkkä, että otti kaikki niin pahaksi ja usein itki sitäkin, että hänen, Antin, piti yli voimainsa raataa . . . Jos kaikki viepi . . . Miten lohduttaisi Anna parkaa, joka kaiken kesää oli toivonut sitä aikaa, jolloin saisi satoisasta viljasta leipää leipoa! Kumpikin he olivat

toivoneet . . . ja monesti jo iltasin puhelleet, että miten hauskaa olisi talvelle lähteä, jos hyvä vuosi tulisi . . .

Antti oli tällä matkallaan viipynyt jo kolme päivää, sillä hänellä oli ollut paljon työtä heiniä kootessaan. Anna oli varmaan häntä vartunut ja oli kai jo hyvin huolissaan, kun häntä ei alkanut kuulua ja tavaskin näytti seestyvän . . .

Antti nousi korkean vaaran päälle, josta polku kulki. Se oli laajanlainen vaara, jossa vielä törötti huipulla muutamia kelo honkia, jotka siihen vielä olivat jääneet jällelle, kun kulovalkea entisinä aikoina siitä solskeen männikön hävitti. Sieltä kauvas etäisimpiin vaaroihin ja loitolle laajaan, asumattomaan sydänmaahan. Hän istahti kivelle polun viereen vähän levätäkseen ja kaivoi piipun ja kukkaron esille. Täällä vaaran päällä tuntui ilma lauhemmalta kuin äsken korpea poikki tullessa. Mutta kirkas ja sees oli taivas ja pohjoisella näkyi punertava vinkka kuin railo tumman meren laidassa. Hiljaa, kuin nukuksissa, tuntui luonto olevan tai niinkuin aavistaisi jotakin oudompaa. Suuri, synkkä erämaa, joka lepäsi siinä hänen ympärillään äänettömänä ja iltahämyn sumussa, näytti hänestä kaamealta ja kylmältä kuin jättiläishauta, joka tahtoi kolkkoon poveensa kaikki ne, jotka täällä ijartivat jokapäiväisen leipänsä maan karusta kamarasta.

Mutta länneltä sentään jo vilkkui parin vaaran välistä palanen leveän joen kirkasta pintaa ja etelän puolisilla vaarain kupeilla hienoa usvaa kuin keveää

pilveä. Takaa päin, siellä, josta Antti oli kulkemassa siinti pienoinen järvi vaarain välistä kuin siihen puserrettuna ja sen rannoilla niitty, Takasuo . . . Oli Antti vielä näkevinään oman latonsakin, metsän rannalta häämöttäen.

Hän kopisteli tuhkan piipustansa, sovitteli kontin kannakkeita olkapäilleen ja alkoi jatkaa matkaansa ripein askelin. Siitä alkoi polku vinossa laskea vaaraa alas, jyrkimpiä kallion kielekkeitä kierrellen. Ja niin luikerrellen vei laaksoon, jossa jänkän laitaan pysähtyi. Se oli kaltioinen ja kylmä suo, puuton ja pehmeä ja jonka poikki niittymiehet olivat polkupuut kantaneet. Siinä alkoi ilma tuntua kylmemmältä ja siihen sopi pohjatuuli vaarain välistä viimaamaan. Kun Antti astui porraspuille säpsähti hän, sillä ne olivat kuurassa. Vihvila ja sara, jotka väkistenkin olivat suolle kasvaaneet, toljottivat toikkoina ja kovana kuin kynttilät . . . Täällä oli jo halla hereillä, vaikka vasta oli ilta käsisssä . . .

Hän koetti jouduttaa kulkuaan. Hänestä tuntui niinkuin hän ehtisi jotakin pelastaa vielä jos hän vaan ehtisi kotia. Puolijuoksua hän pani suon poikki, nousi taas kanervaiselle kankaalle, hauskalle kuivalle maalle, ja riensi kuin takaa-ajettuna mutkistelevaa polkua pitkin . . . Ei hän muistanut väsymystään, ei tuntenut kontin painoa hartioillaan, ei sitäkään, että hän oli koko päivän työtä tehnyt, syömättä melkein, sillä eväs oli kesken loppunut. Hän muisti vaan rakkaita pel-

tojaan mäen laidassa, kotoa päällempänä . . . muisti rakastetun vaimonsa kasvoja ja suurten sinisten silmäin ilmettä . . . ja palavassa mielessään pelkoa hallan hävitystyöstä . . .

Ja vihdoin loppui kanervainen kangas ja polku nousi taas vaaran päälle. Ilta oli ehtinyt yhä enemmän muuttua hämyksi ja yhä useampia tähtiä alkoi vilkkua taivaalla. Ehdittyään korkeimmalle huipulle, silmäsi hän sivulleen ja näki kuun täytenä ja kirkkaana nousevan kaukaisen Lemovaaran kuusten takaa . . . niin kirkkaana kuin talvi-iltoinkin. Mutta edessään näki hän jo kotikylän, näki leveän vuolaan virran, pitkiä, kapeita saaria joessa ja latoja ja heinäsuovia saarten seljillä. Kylä oli viettävällä joen törmällä, takanaan laaja ja luja vaara, jonka kyljiltä peltoja vilahteli. Oli hän näkevinään omankin kotonsa kylän ylipäässä . . . Hän joudutti yhä kulkuaan . . .

Hän poikkesi valtopolulta, oikastakseen suoraan kotia kohden. Oikopolkua mennessä tuli hänen kulkea Känkä-Topiaksen pirtin sivu . . .

Topiaksen pirtin ovi oli vielä seljällä ja akkunasta pilkkahti sammuvan tulen viimeisiä silmäniskuja. Antti aikoi alkamaansa vauhtia mennä pihan poikki, kun kuuli nimeänsä mainittavan ja näki ukon seisovan kujalla, taivasta tähystellen.

— Vasta täällä kävi emäntäsi, Anna, tiedustelemassa . . . Tuntui olevan huolissaan, että mihin olet joutunut . . . Vaan jo minä sanoin, että tulee se sieltä,

kun saa heinänsä korjuuseen ja pitkä on matkakin Takasuolta, — sanoi hän Antille.

— Olihan siellä työtä. Kun yksin olin, kävi latoon pano hitaasti ja hankalasti, — vastasi Antti ja kävi, hikeä otsaltaan pyyhkien Topiaksen luo.

Kuin ennen jo olisivat sopineet, alkoivat miehet tähystellä taivasta ja nousevaa kuuta, jonka ylälaita jo näkyi vaaran takaa. Katselivat tuokion eikä kumpikaan mitään virkannut. Paha molemmin aavistivat.

Topias vihdoin arveli:

— Jos pilven saisi etelälle niin ei kaikki toivo olisi vielä mennyttä. Voisi alkaa aamupuoleen käydä tuulen henki ja jos vielä pilveäkin kasvattaisi . . .

— Miten lienee. Tullessani Kärmejänpöykää poikki olivat porraspuut kuurassa ja heinän korret jäässä, — sanoi Antti alakuloisesti.

— Niin, niin, sitä tietä se halla on ennenkin tähän kylään osannut, — siihen Topias surumielin vastasi.

— Kaikki vei! — sanoi Antti kolkosti ja huoaten lähti astumaan kotoaan kohden. Hän syytti itseäänkin. Miks'ei hän aamulla, kun näki tuulen kääntyvän pohjoiseen, taivaan seestyvän ja ilman kylmenevän tunsii, jättänyt heinätyötään Takasuolla sikseen ja rientänyt kotia! Hän olisi kuitenkin ehtinyt vähääkään leikata, siemenen verrankaan . . . Tuleentumattahan ne olivat pellot vielä, aivan vihantana, vaan ehkäpä niistä keräten sentään olisi jotakin saanut . . .

Hän oli ehtinyt aidan taakse, jonka toiselta puolen alkoi hänen maansa. Hän näki jo peltonsa siinä edessään ja rannenpana pohotti kartanokin, varsinkin pirtin katto, jota vaaran takaa nouseva kuu sopi hopeoimaan.

Mutta ehdittyänsä mäkipellolle, joka oli hänen paras viljapeltosa ja josta huonoinakin vuosina oli eroittamalla siemenen apua saanut, hän ilosta säpsähti. Melkein puoli peltoa oli kuhilaalla . . . sievinä pyrröinä töröttivät siinä kuun valossa . . . Anttia ihmetytti. Oliko Anna . . . ?

Sivu mennessään hän sivalsi muutaman tähkän käteensä kuhilaasta . . . Anna oli kesken kaiken muun työnsä rientänyt pellolle . . . oli raukka varmaan raatanut yli voimainsa saadakseen siemenen verrankaan pelastetuksi . . . Voi sitä hyvää kumppania!

Ja jyvää tunnustellessaan tuntui se pehmeältä ja pusertaessa roiskahti siitä valkoista maitoa . . .

— Se on jyvää nyt arimmillaan, — hän itseksensä virkkoi ja riensi piennarta pitkin kartanoon.

Kuistin ovi oli vielä auki. Hän kävi hiljaa kuis-tin läpi, meni porstuaan ja avasi äänettömästi pirtin oven. Riisui kenkensä kuivamaan ja astui sukkasillaan heidän yhteiseen huoneeseensa, porstuan peräkammariin.

Anna oli jättänyt kynttilän sammuttamatta ja nukahtanut Anttia odotellessaan. Mutta lämpimän illallisen oli hän huolehtinut uuniin. Junno, heidän pieni

poikansa, nukkui omassa vuoteessaan. Antti asetti peitteen paremmin pienokaisen päälle . . . katseli hetkisen pojan sieviä kasvoja . . . hymyili vähän ja huokasi sitten syvään . . . ja lähestyi sitten vuodetta, jossa Anna nukkui. Hän nukkui rauhallisesti niinkuin nukkuu se, jolla on hyvä omatunto ja joka on päivän työtä tehnyt. Kuinka Anna oli kaunis nukkuessaan! Tyttövuosien tumma puna oli poskilta vähän vaalennut ja ikäänkuin puhdistunut. Antti katseli häntä kuin pyhää olentoa ja tunsu syvällä sydämessään, että hän nyt rakasti vaimoaan enemmän kuin koskaan ennen. Miten se raukka oli kokenut raataa, vaikka oli niin hento ja vähäväkinen! Ja miten se huolehti heidän toimeentulostaan . . . Kun vaan saisi terveenä pysyä, että jaksaisi työtä tehdä, niin ei heillä olisi hätä päivää . . . Eivät ne sitten pystyisi heidän onneaan hajoittamaan, kun hän saisi velan maksetuksi . . . Olisipa nyt tullut runsas vuosi! Ja hän saisi uudisviljelyksensä valmiiksi . . . uuden navetan lehmii täyteen . . . silloin hän ottaisi palvelijoitakin, ettei Anna paran tarvitsisi heikoilla voimillaan enään raataa . . .

Onnellisessa mielessään tuli hän kuin huumauksiin. Hän istahti vuoteen laidalle, suuteli Annan valkoista sileää otsaa ja pyyhkäisi pois kiharan, joka oli valahtanut ohimolle . . .

Mutta aamulla auringon noustessa oli nurmi valkoisena huurteena ja pelloilta kimalteli kuin timantteja vihannoivien tähkäpäiden siikasista . . .

Halla oli jo käynyt — ja kaikki ottanut . . .

Kotovainiolla oli heinänteko jo loppunut ja viikon alussa lähdettiin ulkoniitylle Käkisaareen.

Mutta Viinikan isäntä, joka oli kylän toimeliaimpia, alkoi jo sunnuntai-iltana hommailla matkaan, että varhain seuraavana aamuna ehtisi niittämään kasteen aikana. Vastahakoista oli palvelijoilla jättää hauskat sunnuntai-iltaiset huvinsa ja lähteä soutaa jykertämään Käkisaareen. Mutta isäntä ei helpottanut. Itse kantoi hän venevalkamalle kaikki työaseet ja eväät ja asetteli niitä veneeseen.

Jo oli isäntä ison kolmilaita veneen lastannut, ja oli siinä kamaa ja kapinetta monenlaista. Tietenkin kun aika talon väki lähtee viikoksi niitylle, niin evästä pitää olla. Oli keskellä venettä leipäsäkkiä ja kurnaaliastioita ja törötti iso, leveäsäärinen pata kumollaan veneen pohjalla. Etukeula oli haravia täynnä ja viikatteet olivat kyljellään perän puolella.

Auringon laskun aikana työnnettiin vene vesille. Myötävirtaa kulki vene vähillä soutamisilla. Isäntä itse istui perässä ja silmäili taivaalle . . . Kaksi piikaa oli soutamassa ja renki-Matti tupakoi, säkkien päällä istuen, äänetönnä mossotellen.

Oli jo niin äänettöminä kuljettu kotorannasta melkoinen matka, kun huomasivat toisenkin niitty-veneeseen olevan vesillä. Se oli Nyrkkisen emäntä, joka myöskin oli hommannut aikanaan matkaan. Jo sulasi renki-Matinkin mieli, sillä olipa hänellä tuttavuutta Nyrkkisen piian Taavan kanssa. Ja veneet kun tulivat lähekkäin niin Matti haastelemaan:

— Huomen aamulla se niitto sopiikin, kun tulee sees yö, niin on aamulla vankka kaste heinässä.

Ja piiatkin arvelivat:

— Parasta se aina on illalla Käkisaareen lähteä.

Ja tervehtivät Nyrkkisen väkeä ja haastelivat ja kulkivat yhtämatkaa sitten Käkisaareen asti.

*

Viinikan ja Nyrkkisen niityt olivat rajatusten, vierekkäin. Jo oli päivä laskenut ennenkuin ehdittiin perille ja tuntui tulevan kolkonlainen ja usvainen yö. Eikä ollut yösijasta paljon haaraa. Oli Viinikan saralla sentään lähellä vettä, törmän hamarassa, lato, mutta tyhjä sekin. Alastomalta se näyttikin, kun suu seljälään toljotti tyhjänä niittymiehiä vastaan. Oli vähä heinäinhuloa jäänyt hajanaisten parsien väliin, mutta kolkolle ja kylmälle näytti yösija.

Kannettiin kaikki kapisteet ladon luo ja syötiin kylmä illallinen, johon isäntä ei raaskinut voirasiaa aukaista. Nyrkkisen väki söi illallisensa veneessä, mutta tulivat sitten Viinikan latoon nukkumaan.

— Kyllä tässä tulevana yönä on pehmoempi maata, kun saadaan heiniä vuoteeksi, — arveli Matti, pani lakkinsa ja liivinsä päinpohjaksi ja röijynsä veti peitoksi. Samoin teki Nyrkkisen renkikin.

Mutta tytöt asettuivat riviin ladon peräseinälle ja oli heillä matkassaan kullakin lämmin ja kookas villainen huivi, jonka käärsivät ympärilleen.

Nuorilla on kiitettävä taito nukkua ja pian kuor-sasivat he kaikin kilpaa. Eivät kiusanneet menneet muistot hermostoa, eivätkä tulevat päivät huolettaneet, nukkuivat rauhassa ja raskaasti, unhottaen koko matoisen maailman.

Mutta Viinikan isäntä ja Nyrkkisen emäntä puhe-livat hetkisen ennenkuin nukkuivat, puhelivat siitä, että kun olisivat poutaiset säät, että työ joutuisi . . . Mutta pian hekin vaipuivat unen helmaan kovalle ladon lat-tialle. Ja ulkona oli hämärä ja usvainen yö ja hiljai-nen rauha maassa ja taivaassa . . .

Aamulla auringon noustessa heräsi Nyrkkisen emäntä ja kiljui väen pönkilleen. Haukotellen, äänet-töminä ja mossotellen heräsivät, raapien niskaansa ja vähin viluakin tuntien. Mutta ei ollut aikaa mossotella, sillä kiivaasti liikkui emäntä, silmät kiiluivat ja sormet kävivät siirrolleen. Kiire oli niitättämään, sillä vankka kaste oli heinässä. Näky aurinkokin matalalla usvan seasta ja kauempaa kuului jo viikatteiden hiontaa.

Hetken kuluttua olivat jo niittämässä. Viinikan isäntä niitti itse edellä, sillä hän oli maankuulu niittäjä,

renki-Matti viuhtoi perässä ja piiat jälkimäisinä kampaillivat.

Nyrkkisen väessä niitti renki edellä, isäntää kun ei ollut, piiat hieroivat kantapäillä ja emäntä kampailli kaukana jälissä, vähä väliä tarkastellen, ettei väki saanut turhaan aikaa kuluttaa.

Rento niittomies oli Viinikan isäntä, mutta Matti ei päästänyt väliä pitenemään, iski ja viuhtoi, että heinät vauhdilla sinkoilivat isännän niitokselle ja kaukana heistä hikoilivat piiat, vaikka juureviakin olivat.

Sanoi silloin Nyrkkisen Taava toisille piiiolle:

— Eipä pysty vaan Viinikan isäntä Mattia jättämään . . . katsokaapa, kuinka sillä on rento niiton malli.

Niinkuin kateellisina olivat toiset, kun virkkoivat:

— Kai se Matti meille kelpaa kuin sinullekin.

Mutta kun usva katosi, alkoi näkyä niittymiehiä joka haaralla, viikatteiden liippausta kuului ja väliin lauluakin ja tuntui hauskalle niityllä olo.

Aamiaista syödessä sanoi Viinikan isäntä Matille:

— Meillä se näyttää niitto käyvän . . . puolet enempi olemme niittäneet kuin Nyrkkisen väki.

— Jos poutia riittää, niin neljässä päivässä meillä on heinät ladoissa — sanoi Matti siihen.

Ja isäntä aukasi voirasian ja asetti sen nenänsä alle. Ja aterioi kauvan ennenkuin raaski ottaa, vaikka mieli teki; ja hyvin Matinkin silmät seurasivat isännän käden liikkeitä, että milloin ottaa voita. Jo viimein

isäntä veitsen kärjellä kosketti, vaan niin hienon viipaleen, että tuskin näkyi. Jo rohkasi Mattikin mielensä, otti veitsen tupestaan ja pisti rasiaan tuntuvaan kolon ja levittäessään leivälleen puolusteli hän:

— Täytyy tässä . . . eihän tässä pysy kontillaan muutoin.

Ehättivät piiatkin saamaan kimpaleen kumpikin. Vihaisesti seurasivat isännän silmät heidän liikkeitään ja aivan äkkiä pisti hän rasian kannen kiinni ja pani rasian laukkuun . . .

*

Oli helisevä pouta pari päivää, mutta kolmantena aamuna nosti usvaa taivaalle, nosti vankan pilven. Mutta katosi pilvi ja pouta näytti tulevan taas.

Kovasti olivat Viinikan ja Nyrkkisen väki näinä päivinä puuhanneet, varhain aamulla alkaneet ja myöhään iltaan liehuneet, mutta visu oli ollut Viinikan isäntä voita antamaan ja puolusteli sillä, ettei Nyrkkisen väellä ollut voita ollenkaan matkassa ja täytyihän niidenkin työtä tehdä . . .

— Komeutena tuo näkyy meilläkin voirasia olevan, — arveli siihen Matti.

Paljon oli heiniä hajallansa, monen lehmän heinät ja parhaat heinät koko Viinikan talossa. Kun aamiaisen aikana heinät hajoitettiin kuivamaan, sanoi isäntä:

— Tänään meillä paras päivä on . . . saamme latoihin enemmän kuin kukaan muu Käkisaarella.

Ja aamiaisen syötyä lupasi hän väkensä levähtää.

Päivän puolelle latoa asettuivat pitkäkseen ja lämpimälle ja hauskalle tuntui. Raukasutti niin aamiaisen päälle. Uuvutti ja nukutti kun sai oikein rennosti oikaista raajansa päivän hyväiltäväksi.

Niin näkyivät muutkin tekevän, Nyrkkisen väkikin.

Ja pian väki kuorsaili. Mutta Viinikan isäntä koetti pysytellä hereillään, ettei liian kauvan väki saisi levähtää. Mutta selvä oli taivas, tuuli tosin vähän oli kääntynyt mutta muuten pouta mainio. Näkyi sentään vähä pilveäkin, vaan kuivan näköinen sekin oli. Siinä miettiessään alkoi Viinikan isäntääkin uuvuttamaan, ikämies kun oli ja kovin oli työtä tehnyt, uuvutti ja raukasi niin, että pian nukkui siki hänkin, unhoituen kuivavat, parhaat heinänsä . . .

Ja samoin oli käynyt muillekin isännille ja niin Nyrkkisen emännällekin, joka oli tunnettu unettomuudesta. Ja niin Herran rauhassa nukkuivat. Mutta sillä välin tuuli äkkiä kääntyi, pilviä alkoi kokoontua ja niitä ilmausi pian taivaalle. Ne laajenivat, liittyivät yhteen ja samalla tummenivat. Ja tuuli kiihtyi . . .

Mutta latojen luona vielä kuorsattiin.

Heräsi ensiksi Nyrkkisen valpas emäntä, silmäsi taivaalle ja salaman nopeudella huomasi vaaran, joka uhkasi . . . julmasti mellastaen kiskoi hän väen pönikilleen ja siunaili ja huusi:

— Arvi ja Kaisa kantamaan latoon . . . minä ja Taava rukoamaan . . . joutukaa . . . joutukaa . . .

Heikki vietävä, etkö hankoa löydä! . . . kiireesti kaikin.

Nyrkkisen emännän äänestä heräsi Viinikan isäntäkin, heräsi ja äkkäsi vaaran ja suurella melulla herätti hän väkensä huutaen:

— Pilvi nousee . . . sade tulee . . . sataa talon parhaat heinät . . . voi kuitenkin . . .

Mutta nukkumaan päässyt väki ei ollut äkkiä unestaan selvillä ja kun semmoinen hätä oli, niin eivät hankkineet löytää työaseitaan.

Siitä melusta herättiin muidenkin latojen luona ja hätähuuto alkoi kuulumaan joka haaralta. Mikä huusi ja mellasti, mikä noitui varomattomuutta ja kirosi untansa ja mikä milläkin tavalla purki sappeaan.

— Voi minua onnetonta miestä, kun nukuin, — vaikeroi Viinikan isäntä.

Joka saralla tehtiin työtä, että hiki virtana valui ja työaseet katkeilivat, ja toinen toistaan hopitti ja ääniä kuului. Mutta pilvet lähestyvät kiivaan tuulen muassa, lähestyvät mustina ja uhkaavina ja suoraan kohti näyttivät tulevan.

Muutamilla saroilla jo suovia tehtiin, muutamilla latoihin hangottiin, mutta paljon oli vielä luokona ja pilvet yhä lähestyivät . . .

Viinikan väellä oli paljon hajallaan, vaan riva-kasti he liikkuivat. Matti jo hankosi latoon, että ruko kertaa . . .

Mutta pilvet lähestyivät. Tuulen muassa jo toi

vesinoppiakin . . . se lisäsi vauhtia ja Nyrkkisen niityltä kuului julma kiroileminen. Yhä isompia vesiä viskoi, tuuli kiihtyi, pilvet lähenivät . . . ja paljon oli rukoja ja luokoa vielä . . .

Silloin juuri pilvi päälle ehti ja taivaan täydeltä alkoi sataa . . . satoi likomäräksi luovot, ruot pilalle . . .

— Kaikki pilasi . . . läähätti Viinikan isäntä ja Nyrkkisen emäntä huusi, sormet siirrollaan:

— Voi hyvä isä . . . jos aamiaiselta aljettiin niin kaikki olisi saatu sisälle . . .

*

Siellä niitä kiirii pilviä ja pahoja möylyjä siellä taivaanrannan takana. Parhaina poutapäivinäkin täytyy olla varoillaan. Sieltä ne juuri parhaan heinänteon aikana nousevat . . . ja nousevat varmaan samoin vastaisinakin kesinä . . .

KARJANÄYTTELYSSÄ

Se oli hauskaa aikaa. Nähtiin jo hyvissä ajoin sanomalehti ilmoituksessa milloin näyttely pidetään. Ison Herralan Taavetti, joka oli maankuulun karjan omistaja, oli Heinäkylän isännistä enimmänsä hossissa. Kyllä kaikki sentään toimestaan olivat, varsinkin kun palkintoja luvattiin monta ja isoja. Oli puuhaa ja hommaa jo viikottain ennen näyttelypäivää. Joka talossa puhdistettiin ja harjailtiin lehmiä, niitä jotka aijottiin näyttelyyn viedä, muista ei välitetty. Ja iltasin, kun yhteen satuttiin, niin heti tuli puheeksi, että saisi nähdä kenen lehmät palkitaan. Tiedettiin kyllä, että persoonallisia tuttavuuksia palkintotuomareilla ei ollut kuin Lintulan hoikkasäärinen isäntä ja Pullolan rengassilmäinen emäntä ja siitä oltiin varmoja, että nuo kyllä lehmistään saavat palkinnot. Vaan miten käynee muille.

— Vaan ei Lintulassa eikä Pullolassa ole yhtään niin hyvää lehmää kuin Isossa Herralassa, jossa on monta viidentoista litran lehmää, — tiesi joku.

— Vaikka. Mutta arvatahan sen saapi, että kun Lintula on niiden herrain asiamies ja muutenkin tekee heidän mielikseen, kylväen apulantaa ja heinänsiemeniä

ja kun nyt lisäksi on kynnönneuvojan ottanut, niin sille ne herrat palkinnon antavat. Samoin Pullolan emännälle joka niiden kasviksien parissa puuhaa, — taas joku toinen arveli.

Ja yleensä epäiltiin niiden herrojen, jotka palkintotuomariksi tulisivat, olevan puolueellisia ja jakavan palkintoja ainoastaan tuttavilleen.

— Taitaisi olla parasta, ettei veisi koko näyttelyyn lehmäään.

— Niin minustakin. Meilläkään ei ole vasta poikinutta, niin eiväthän ne usko, jos niille sanoo että niin paljon se lypsää vahetonta maitoa . . .

Mutta mielessään sentään jokainen päätti että viedä sinne silti pitää vaikk'ei aijokaan.

Mikkolan Villen, joka oli pitäjän teurastaja, mainio knapsu ja kimeä-ääninen huiskale, hänen sanottiin olevan paraan lehmäkeksin niillä mailla ja tiesi, koeltuaan lehmää kylkeen, sanoa täsmälleen oliko monen litran lehmä.

Ja Ville tiesi ja tunsu koko Heinäkylän karjankin, oli siksi monta kertaa pistäynyt kylän navetoissa lypsytaitoaan näyttämässä. Oli muutenkin tietomies ja piti häntä moni viisaanakin. Herrain kanssa oli hyvä tuttava ja kuului niidenkin agronomien kanssa, jotka nyt palkintotuomareiksi tulevat, olevan ystävä.

Moniaita päiviä ennen näyttelyä kysyttiin Villen mieltä, niin vastasi:

— En minä usko, että tämän kylän lehmistä annetaan yhdestäkään ensi palkintoa.

Mutta siitä nousi tuima keskustelu ja huuto hirmuinen.

Ison Herralan Taavetti huusi Villelle melkein korvan juuressa, kämmeniään yhteen iskien:

— Sen minä sanon, että kauan saavat ajaa agroomit ennenkuin löytävät semmoisen lehmän kuin meidän Kullankukka . . . Kun viisitoista litraa lypsää vahetonta maitoa kantamisen jälkeen . . . ja jos ei se palkintoa saa . . . niin . . .

Ja Lintulan hoikkasäärinen isäntä huusi yhteen ääneen Herralan Taavetin kanssa:

— Entäs meillä Reesantti . . . Nytkin kun poiki, niin neljä kertaa on lypsetty päivässä . . . ja lehmä lihava kuin tunkio ja karva kuin silkki . . .

Ja samaan kiljui Pullolan emäntäkin: — Ja meillä Leijona . . . Viimeksikin kun agronomi kävi kasvi-tarhaa katsomassa, niin Leijonaa lautaselle taputti ja puheli kuin ystävälle ja kiitteli, että eipä hän ole semmoista lehmää nähnyt kuin suurissa rustholleissa etelä-Suomessa.

Niin huusivat Mikkolan Villeä vasten naamaa, mutta Ville ei sittenkään luopunut mielipiteestään, nimittäin ettei hän usko Heinäkylän lehmäin saavan ensi palkintoa.

Nokkaannuttiin Villelle ja Ison Herralan Taavetti rämisi:

— Sinä et tietenkään antaisi palkintoa, vaan etpäs olekaan palkintotuomarina . . . vanha keksi . . .

Samaan tapaan reuhastivat Lintulan isäntä ja Pullolan emäntäkin.

Vihdoin tuli näyttelypäivä. Oli korea päiväpaiste ja kesä hauskimmillaan ja oli myös näyttely laatuaan ensimmäinen niillä mailla.

Oli näyttely kentäksi valittu Lintulan haka, Aitamänniköksi hoettu, koska juuri se paikka herrain mielestä oli parhaiten sopiva. Tosin muut kyläläiset epäilivät siinä piilevän jotakin salaperäistä, kuin tiedettiin Lintulan olevan kuin veljen herrain kanssa.

Ja varhain jo aamulla alkoi näyttelykentälle tulla väkeä ja karjaa. Syrjälän Hermannikin, vaikka pakkohuutokaupassa olivat kaikki muut lehmät myytyt, toi ainoansa, vaalean ruskean, pienen ja laiha-näköisen Pääskysensä.

— Kaikkia tänne kuljetetaankin . . . kun on lamassa kuin kevätkoni, — sanoi Herralan Taavetti Pääskysen nähtyään.

Ja muutkin nauraa virnistelivät. Mutta tyyneenä miehenä talutteli Hermanni Pääskysensä loitommaksi ja köytti mäntyyn kiini.

— Näkyypä noita olevan muitakin yhtä pieniä, lohdutteli hän itseään.

Isosta Herralasta tuotiin Kullankukka ja iso, maailman vankka sonni.

Lintulasta neljä lehmää, joiden joukossa Reesanttikin.

Pullolan rengassilmäinen emäntä oli itse Leijonaa taluttamassa ja perässä kuljetti renki nuorta, jukuripääsonnia, joka mellasti vimmatusti.

Herralan Kullankukka oli kaunis lehmä ja sen ympärille väkeä kokoontui. Se oli ruskean täplikäs, iso ja niin lihava että ähkyi. — Tuo se nyt lehmältä näyttää.

— Mutta on sillä pojat, maitolehmän merkitkin. Ellei tuota palkita niin . . .

— Se se ensimmäisen palkinnon ottaa. Ja niin kiiteltiin Herralan Kullankukkaa ja tyytyväisenä seisoi Herrala itse vieressä, keppiinsä nojautuen.

Mutta samoin kiiteltiin Lintulan Reesanttiakin. Ja Pullolan jukuripääsonnia moni puhutteli ja ihmetteli Leijonan leveyttä.

— Se onkin tuo sonni auseeri rotua. Sitä ei ole muilla kuin meillä, — ilmoitti Pullolan emäntä uteliaille.

— Ja noin iso vaikka niin nuori . . .

— Se onkin ruuan vieressä kasvanut, — sanoi siihen emäntä ylpeästi.

Muiden lehmistä ei isoa lukua pidetty. Ne olivat niin tavallisen näköisiä ja muutamat olivat likaisetkin.

Syrjälän Hermannin Pääskystä ei ollenkaan puhuteltu.

Kaikista merkeistä päättäen näyttivät Herralan, Lintulan ja Pullolan lehmät enimmänsä huomiota herät-

tävän. Niiden omistajat seisoivatkin tyytyväisinä, nauruun. Mutta näyttelyherrat eivät olleet vielä saapuneet.

Mikkolan Ville siinä käveli kahakäteen, ristirastiin lehmiä katsellen. Oli pukeentunut kuin häihin, valkoiseen kaulukseen ja patriineihin, niinkuin niillä on tapana semmoisilla akan luontoisilla vanhoilla nuorilla miehillä. Ja menessään sivu Pullolan lehmiä, ei Ville ollut niitä näkevinäänkään.

— Mitähän se tuo täällä luulee tekevänsä, — sanoi Pullolan emäntä harmissaan.

— Ilman aikojaan vikurelailee . . . — lohdutti joku emäntää.

Ville näkyi kuitenkin olevan näyttelyyn innostunut, vaikk'ei hänellä itsellään ollutkaan mitään tuotavaa, sillä puulta puulle hän kulki ja tunnusteli lehmiä. Ei mitään virkannut, mutta tunnusteli, hymyili väliin ja väliin pudisti päätään. Ja niin lopulta joutui senkin männyn tyvelle, jossa Syrjälän Hermannin seisoivat Pääskysensä vieressä. Koetteli Hermannin Pääskystäkin, vaan samassa kuului huutoja, että jo herrat tulevat, isomahainen kunnanesimies etua leikkaamassa ja housun napit kiini panematta . . .

Herrat ensiksi tietenkin kättelivät Ison Herralan Taavettia, Lintulaa ja Pullolan emäntää, jotka he tunsivat.

— Siinäpä on komea lehmä, — sanoivat herrat kun menivät sivu Herralan Kullankukkaa ja toinen

vielä lipasi kämmenellään lautaselle. Jo alkoi nyt toimitus. Valittiin lisää palkintotuomareita: kunnan esimies ja hänen esityksestään myöskin Mikkolan Ville . . .

Se harmitti Pullolan emäntää, eivätkä siihen olleet muutkaan tyytyväisiä.

Palkintotuomarit kulkivat männyltä männylle, lehmältä lehmälle, tutkivat ja tunnustelivat ja tekivät muistoonpanojaan. Mikkolan Villelläkin oli muistikirja, johon näkyi vetävän viivoja sikinsokin. Kullekin näyttelyyn tuodulle lehmälle pantiin metallinen lippu kytkyseen ja siinä oli numero, että monesko oli. Herralan Kullankukka sai 1 ja Pullolan Leijona 2. Mutta Syrjälän Hermannin Pääskyselle joutui numero 44.

Ja niin jatkettiin tutkimusta. Kajahteli ilma sonnien lauluista ja lehmäin ammonnasta. Ja päivä paistoi ja hauskaa oli.

— Kumma, ettei tässäkään näyttelyssä näy monta maatiaisrotuista lehmää, — sanoi agronomi Mikkolan Villelle.

— Jo minä niille olen sanonut, ett'eivät tässä näyttelyssä tule kysymykseen isot ja lihavat lehmät, vaan maatiaisrotuiset, — ilmoitti Ville.

— Tuskin voimme antaa ensi palkintoa ensinkään, arveli agronomi.

Tulivat niin tarkastaessaan Syrjälän Hermannin Pääskysen tykö.

Pääskynen näkyi miellyttävän agronooomeja. Tunustelivat sitä tarkoin ja tiedustelivat, että paljonko lypsää.

— Ei sen maitoa ole mitattu, — ilmoitti Hermannin. Mutta herrat tutkivat Pääskystä monta kertaa ja puhuivat ruotsia keskenään.

Mutta Herralan Kullankukkaa, Lintulan Reesanttia ja Pullolan Leijonaa he kiittelivät kaikkien kuullen.

Illepana vasta ilmoitettiin tulokset. Toinen agronooomeista ensin puhui lämmöllä maatiaiskarjan mainioista ominaisuuksista ja siitä että juuri sitä rotua oli koeteltava saada jalostumaan.

Kuunneltiin että milloin sanoo mitkä palkitaan, sillä sehän tässä pääasia oli eivätkä joutavat puheet.

Mutta sitä ei vielä kukaan ilmoitettu, vaan alkoi toinen puheen siitä että tässä näyttelyssä oli monta hyvin kaunista ja lihavaa lehmää, mutta eivät ole maatiaisrotua.

— Eiköhän saarnaa vuorolleen Mikkolan Villekin — ivasi Pullolan emäntä.

Mutta jo vihdoinkin ilmoitettiin.

Ensi palkinnon sai Syrjälän Hermannin Pääskynen. Ja käski agronoomi tuoda Pääskysen siihen hänen eteensä, niin hän selvittää mitkä maatiaiskarjan mainiot tuntomerkit ovat . . .

Kuului napinaa väkijoukosta ja Herralan Taavetti huusi, että agronoomitkin sen kuulivat:

— Jopa meni joutavaksi koko näyttely . . .

Muut palkinnot jaettiin mikä millekin. Ei vaan yhtään liennyt Herralaan, ei Lintulaan eikä Pullolaankaan.

Se oli hävitöintä . . . sikamaista. Herralan Taavetti noitui, Lintulan isäntä käski joka sorkan poistua hänen maansa päältä ja Pullolan emäntä itki . . .

Agronomi tuli kysymään Herralan Taavetilta eikö hän myy Kullankukkaa, sillä se ostettaisiin maamiesseuran omaksi . . .

— Ei ole pienen rahan tarvetta, — vastasi Taavetti ja käänsi selkensä.

Siitä ei ollut kuin mieliharmia ja pahennusta koko näyttelystä. Herralan Taavetti ei aikonut ikänä näyttelyssä käydä. Lintulan isäntä ei enään aikonut kylvää apulantaa ja ajoi kynnonneuvojankin ulos kujasta. Pullolan emäntä ei enään aikonut ottaa kasvitarkoulua ja aikoi kaikki agronomien antamat kirjatkin polttaa . . .

Ja Syrjälän Hermanni sai vihamiehiä Pääskysensä takia. Mikkolan Ville sai varoa henkeään, kun oli ollut palkintotuomarina eikä hän uskaltanut syksympänä pimeinä iltoina yksin kulkea . . .

Niin että ei ollut Heinäkylän karjanäyttelystä muuta kuin mieliharmia ja pahennuksia.

ERÄS REIPAS NAINEN

Minulle muistuu mieleeni muuan hauska tapaus.
Me olimme, Hannulan livari ja minä lähteneet maailmaa katselemaan ja olimme ehtineet Keski-Suomeen saakka. Juna jyrkytti mennä vihasta vauhtia, lämmin oli ja me istuimme konttinemme kolmannessa luokassa, piippu hampaissa kummallakin.

Siinä oli meidänkin vaunussa käynyt monenlaista ihmistä, herraa ja talonpoikaa sitten kun junaan astuimme. Mutta asemille niitä jäi ja toisia tuli, että aina oli vierasta väkeä ympärillämme.

Eräältä asemalta tuli taas kaksi vierasta henkilöä meidänkin vaunuun. Toinen oli herra, keski-ikäinen, laihanlainen ja väsähtäneen näköinen. Maisteriksi me hänet päätimme. Mutta toinen oli nuori nainen, niin helkkarin reippaan ja iloisen näköinen ja tukevaa tekoa herrasnaiseksi. Korea tuppahoito hänellä riippui vyötäsillä, vasenta reittä vasten ja lyhyeksi kerittyä tukkaa peitti kepeä sportti lakki. Hän puhui kovalla äänellä sille maisterin näköiselle ja tuntuivat olevan yhtä matkaa matkustamassa.

— Sen minä sanon Alfred, että ikäsi saat katua kun et kiivennyt Vuokatille, — sanoi hän maisterille. Mutta maisteri näytti niin kovin väsyneelle, hymyili vähä, mutta ei vastannut.

Ahaa, — ajattelin. Tässä nyt saan minäkin nähdä reippaan naisen, josta niin paljon olen kuullut puhut-tavan! Näin onni miestä lykkeele!

Ja minä aloin oikein vasiten häntä tarkastella. Saamari kun hän olikin reippaan ja pulskan näköinen! Jalka polvella hän istui kuin miehet ja käsitteli tup-peaan, vähä väliä tempasten puukon näkyviin. Hän oli hyvin päivän paahtama ja minusta näytti kun sivulta katselin, että hän kyllä ennen tulevaa kesää tarvitsee partaveistäkin. Ei hän vähääkään moittinut tupakan savua, vaikka meillä mahorkka piipuissa roi-husi kuin tervahauta.

Mielissämme me häntä katselimme ja ihmette-limme ja minä luulen, että Hannulan livari häneen rakastui, koska korvaani kuiskasi:

— Tuommoisen se pitäisi talossa emännän olla.

Se maisterin näköinen herra näytti moittivan tupakan savua, koska huiski kädellään savua suunsa edestä ja ähki, mutta ei mitään meille virkannut.

— Oh . . . sitä pitää ihmisen harjaantua minkä-laiseen ilmaan hyvänsä, sanoi reipas nainen. — Sot-kamossa minä nukuin väen pirtissä, jossa monta kym-mentä piippua oli roihuamassa.

Ja sitä sanoessaan hän kääntyi meihin päin.

— Saattaa tässä olla vähemmälläkin . . . Jos tuo maisteri moittii, — sanoi livari ja kolisteli piippunsa tyhjäksi.

Siitä päästiin keskustelun alkuun. Reipas nainen näytti olevan huvitettu meistä. Hän kertoi olleensa ylimaassa kesää viettämässä ja merkillisiä seikkailuja oli hänellä juteltavana. Milloin oli hän kanootissa melonut suuren järven poikki, vaikka myrsky kävi, milloin vaarallisia, kivisiä koskia laskenut, milloin juossut kilpaa herrain kanssa ja milloin kiivennyt korkeimmille vuoren huipuille.

Suu selällään ja ihmeissään me kuuntelimme kuinka uljas hän oli.

Mutta sitten hän äkkiä vasiten kääntyi meihin päin ja kysyi:

— Mistä päin nämä miehet ovat?

— Sieltä ollaan Pohjanmaalta.

— Vai niin. No sitten te tunnette Ritolan, sen mainion hiihtäjän?

— Hyvin tunnetaan.

— No niin. Miks'ei. Vaan minä en juuri anna arvoa hiihtourheilulle, toista on juoksu . . . Mitä se on, että sompasauvain nojassa räpäköi eteenpäin . . . Toista on juoksu . . . Siinä tulee kysymykseen jalkojen jänteveys, nopsa liikunta ja terveet keuhkot . . . Uskokaa pois miehet, että se aika ei ole kaukana, jolloin hyvää juoksijaa ihmetellään enempi kuin nopeinta hiihtäjää . . . Onko siellä teidän puolessa ketään nopeaa juoksijaa

— minä tarkoitan sellaista, joka olisi muilta voiton vienyt?

Me koetimme muistella, että ketä siellä päin olisi . . .

— On se Perttunen ollut ihmiseksi peto mene-
mään, — muisti Hannulan livari.

— Perttunen? Enpä minä muista sitä nimeä
kuulleeni. Ei hänestä ole mainittu urheilulehdessäkään.

Hän otti esille muistikirjansa ja alkoi sitä selailla.
Sitten äkkiä kysyi:

— No kuinka nopea hän on tuo teidän Pert-
tusenne?

— No Raahesta Ouluun vihkasi neljässä tunnissa,
— sanoi livari.

— Neljässä tunnissa! Mutta sitä taivaltahan on
kahdeksan penikulmaa . . . Sehän on aivan . . . Elääkö
hän vielä?

— Jo on aikaa, kuulemma, kuollut Kuopion lin-
nassa.

— Linnassa . . . ?

— Niin . . . sehän oli suurin rosvo Pohjanmaalla,
Perttunen, vaan neljässä tunnissa se Raahesta Ouluun
kuuluu juosseeseen, kun häntä takaa ajettiin, — selitti
livari.

— Assss . . . Enhän minä nyt kysy mitä rosvot
ovat juosseet, vaan tarkoitin sieltä teidän kotikylä-
läisiänne, — sanoi reipas nainen, hiukan tyytymät-
tömänä.

— On siellä meidän kylässä yksi, jota vaan ei heti oteta juoksulla kiinni, olkoon takaaajaja kuinka nopsasäärinen hyvänsä, — tuumaili livari taas.

— No kuka hän sitten on? — uteli reipas nainen.

— Se on Säareläisen Aukusti Viianmäeltä. Toissa syksynä kerran, kun sattui yöjuoksuun, niin . . .

Tultiin onneksi asemalle, että livarin kertomus Säareläisen Aukustin yökengässä käynnistä jäi sikseen.

Nainen alkoi tahtoa maisteria ulos, kun juna pysähtyi, vaan maisteri kieltäysi, arveli:

— Eihän juna viivy kun pari minuuttia.

Mutta reipas neiti meni jalottelemaan, rennosti kävellen kahakäteen asemasillalla. Ja kun juna läksi liikkeelle juoksi hän palasen matkaa kilpaa sen kanssa ja ihmeen näppärästi hyppäsi sitten junaan. Ja kun hän oli ehtinyt entiselle paikalleen istumaan sanoi hän maisterille:

— Nyt tämän seuraavan aseman vieressä on niin ihmeen sievä järvi. Sitä sinunkin pitää, Alfred, lähteä katsomaan. Me ehdimme hyvin käydä sillä aikaa kun juna seisoo, kun panemme pikku juoksua mennessä tullen.

— Vaan minä en juuri luota juoksuuni, — vastasi maisteri eikä hän todella siltä näyttänytkään, että olisi kyennyt kilpasille.

— No kaikkia kuulee! Sinä nyt mies parhaassa ijässä ja minä nainen, jolle hameet vielä tekevät juostessa haittaa. Ei muuta kun menemme ihailemaan

sitä järveä, — sanoi hän maisterille päättävästi ja kääntyen meihin päin ja huulet makeassa hymyssä hän arveli:

— Tottakai nämä miehetkin uskaltavat lähteä?

— Jos ehtisi takaisin . . .? arveli Iivari ja katseli isoja, raskaita pieksujaan.

Samassa oltiinkin asemalla.

— Kas tuolta mäntyjen välitse vilahtelee järven pintaa . . . katsokaas! — hän puheli ja puoliväkisten vei hän maisterinkin mennessään.

Me katselimme junan akkunasta kun he aika vonkaa poistuivat asemahuoneen päitse järvelle päin ja katosivat pian taajaan metsään.

— Liekö tuo niin juoksija, kuin kehuu, — arveli siinä meidän vaunussa muuan ukko. — Herrasmainen vielä . . . missä hän olisi oppinut juoksemaan!

Arvelivat siinä muutkin, arvelivat yhtä ja toista ja joku nuori mies tuntui laskettelevan rumanlaisia sukkeluiksiakin reippaan naisen kustannuksella.

Mutta aika kuluu. Kello jo soi ja ne, jotka ovat käyneet junasta jaloittelemaan, kiipeilevät vaunuihin . . .

Kello taas soi . . . konduktööri viheltää pilliinsä . . .

Mutta maisteria eikä reipasta naista ei näy . . . Vielä ehtisivät, jos oikein täyttä ravia panisivat . . . Jokohan kummitut jäävät junasta?

Kaikki vaunussa olijat tähtäävät metsään . . . ja jännityksellä odotetaan . . .

Juna lähtee liikkeelle . . .

— Jo saakeli soi jäivätkin!

Mutta ei sentään. Tuolta näkyy jo maisteri . . . viskoo vihasesti jalkojaan ja huitoo käsillään ja huu-
taa . . . ja lähestyy nopeasti . . .

Jo näkyy reipas nainenkin, mutta kaukana jä-
lessä . . .

— Kun ehtisivät! Kun ehtisivät!

— Jo jäävät! Jo jäävät!

Mutta viime nipukassa ehtii maisteri, kun juna
jo kiinnittää vauhtiaan. Nainenkin vihkasee jo melko
lähellä, hattu kourassa panee parastaan, tuppi on sul-
kana perässä ja hiukset hulmuavat kuin hevosen harja
. . . näyttää viittovan ja huutavan . . .

Mutta junakin yhä kiinnittää vauhtiaan . . . joku
nauraa ja viuhtoo nenälinalla akkunasta . . . Mutta
naisesta vilahtaa vielä tuppi mäntyjen välitse, kun juna
jo täyttä vauhtia kiittää menemään . . .

Maisteri istuu kalpeana penkillään ja saaloo kuin
ajettu poro eikä näytä välittävän mistään.

— Eihän se juoksija ollutkaan, vaikka kehui, —
sanoi Hannulan livari ja kertoi nyt sen urotyön, jonka
Sääreläisen Aukusti oli kuluneena syksynä yökengässä
käydessään tehnyt.

Ja hauska juttu se olikin.

Järviroman kylässäkin oli paljon unittajia ja mielletuksi tehtiin niin maanviljelyksen kuin karjanhoidonkin suhteen. Eräs kylän mies jo muutamia vuosia sitten oli ollut Amerikalla ja ollut siellä hyvin vait. Sen tiesi silloin, että maanviljelysohjelmat usein Järviromalla kävivät ja pitki pahoja päiviä.

ERÄS SONNIYHDISTYS

Varain puutteesta johtuen ei ollut mahdollista koota Sonniyhdistystä. Ja edistyttyä sen asiat kaikki puolia. Suosittelun hän lausui kunnasta ja kertoi sitten kunnastovereille kylistä kullekin omasta maasta ja ulkomaisista kunnista.

Tämä lausua kesti muutama vuorokautta, kun Heikkinen tuli kunnasta ja kertoi, että hän on ollut Amerikalla ja ollut siellä hyvin vait. Sen tiesi silloin, että maanviljelysohjelmat usein Järviromalla kävivät ja pitki pahoja päiviä. Eräs kylän mies jo muutamia vuosia sitten oli ollut Amerikalla ja ollut siellä hyvin vait. Sen tiesi silloin, että maanviljelysohjelmat usein Järviromalla kävivät ja pitki pahoja päiviä.

Järvirannan kylässäkin oli paljon uudistuksia ja mullistuksia tehty niin maanviljelyksen kuin karjanhoidonkin suhteen. Siinä kylässä olikin jo monta isäntää, jotka olisivat olleet kunniaksi mille kylälle hyvänsä. Sen tiesi siitäkin, että maanviljelysoppineet usein Järvirannalla kävivät ja pitkiä puheita pitivät.

Varsinkin oli Heikuraisen Ville etukeulan miehiä. Suurilahjainen oli ja verraton sananiekka. Ja edistyksen mies kaikin puolin. Sunnuntaisin hän tavaili sanomalehtiä ja kertoi sitten kummasteleville kyläläisille uutisia omasta maasta ja ulkomaidenkin kuulumisia.

Tässä mennä kesänä sitten, kun Heikurainen tutki sanomalehteään, huomasi hän erään ilmoituksen, joka koski omaa kylää ja häntä itseäänkin. Se oli pitkänlainen ilmoitus. Siinä sanottiin, että oli päätetty perustaa sonniyhdistys Järvirannan kylään. Maamiesseura, joka niillä seuduilla toimi, sen niin oli päättänyt, koska karjanäyttelyissä oli tultu siihen ikävään huomioon, että maataisrotu yhä vähenemistään väheni. Ja mainittiin ilmoituksessa, että kokous pidetään Heikuraisen talossa ja että toivotaan runsaasti osanottajia . . .

Sen enempää ei Heikurainen joutunut ilmoitusta tutkimaan. Hänestä tuntui hyvältä, että herrat hänen tuloaan kunnioittavat käynnillään. Ne jäivät mennä kesänä pitämään talostani, — ajatteli hän ja läksi asiasta emännällekkin ilmoittamaan.

Mutta emäntä oli sattunut menemään kylälle, ettei Ville saanutkaan ilahuttavaa uutista kertoa. Hän palasi pirttiin takaisin ja mietiskeli . . .

Olihan hän kuullut paljonkin puhuttavan yhdistyksistä, puhuttavan ja kirjoitettavan. Mutta ei ollut sattunut kuulemaan sonniihdistyksestä . . . Hän mietiskeli sinne tänne, mutta ei jaksanut ymmärtää mitä sellainen yhdistys oikeastaan oli. Tosin hän muisteli karjanäyttelyssä agronoomin puhuneen sonneista ja sonnivasikoista, mutta sonniihdistyksestä ei ollut puhetta ollut . . .

Siihen tulivat sitten naapurin isännätkin Voimala ja Kurikka, tulivat uutisia kuulemaan niinkuin ennenkin sunnuntaisin.

— No parin viikon päästä se on kokous taas meillä. Agronoomit tulevat ja taitaa muitakin herroja tulla, sanoi hän heti vierailleen.

— Mitähän ne nyt näin keskellä kesää meinaavat? kysyi Kurikka.

— Täälläkin tulee perustettavaksi sonniihdistys. Ilmoituksen ovat jo lehteen panneet ja maininneet, että meille tulevat . . . Sellaisia yhdistyksiä kuuluu olevan jo muualla Suomessa paljon, melkein joka pitäjässä . . .

— No niillä on hommia . . . Mitähän ne sillä meinaavat sitten? — tiedusteli Voimala.

— No etkö älyä, että joka tahtoo saapi alkaa jäseneksi sonniyhdistykseen samoin kuin maksamalla saapi olla jäsenenä maamiesseurassakin, — selitti Heikurainen toimestaan.

Mitäpä siihen oli naapureilla sanomista. Kai se niin oli.

Mutta hetken kuluttua arveli Kurikka:

— Meidän mullikkaa ne kyllä karjanäyttelyn aikana kehuivat. Pitäneekö sen tuoda tänne silloin?

— Ei puhettakaan. Ei sanota mitään ilmoituksessa, — selitti Heikurainen ja lisäsi varmuudeksi:

— Ne pitävät vaan kokouksen, jossa puhuvat sonniyhdistyksestä.

Kauvan aikaa ääneti miettivät, niin Kurikka arveli:

— Eiköhän niillä sentään ole tarkoitus parhaita sonneja käydä tarkastamassa . . . vai kuinka?

— Ei, ei. Se on kokous vaan. Luulen, että agronomi siitä minulle kirjoittaakin. Tuttava mies kun on minun kanssani, — selitti ja toivoi Heikurainen.

Mutta Kurikka ei ollut päässyt selville asiasta ja alkoikin sen vuoksi tenätä vastaan Heikuraiselle selittäen että hän oli tullut lukemalla maanviljelyslehteään siihen ymmärrykseen että kyläkunnalle valitaan sonni, joka on tarkoitukseen sopiva. Se sitten ostetaan yhteisesti . . .

— Niinkö sinä luulet, etten minä ole lukenut maanviljelyslehteä niin tarkkaan kuin sinäkin? kivahti siihen Heikurainen.

— Enhän minä sitä väitä. Elä siitä suutu, vaan siihen käsitykseen minä olen tullut, — koetti Kurikka selittää.

Ja kolmissa miehin siinä väittelivät monta tuntia, tulematta selville mikä oli oikeastaan sonniyhdistyksellä tarkoituksena.

Pianhan siitä levisi koko kylälle tieto ja touhua ja hommaa tuli joka taloon. Mutta Heikuraisen Ville oli toki enemmän hossissa ja vauhkamoisillaan. Se tuttava agronomi oli lisäksi kirjoittanut Heikuraiselle, että heitä tulee kaksi esitelmän pitäjää, ehkä kolmekin ja että toimittaa ruuan puolta siksi päiväksi, ettei tarvitse nälissään taipaleelle lähteä. Ja siitä olikin kyläksi tointa. Sillä herroja tuli hyvin kohdella ja passata . . . sitten ne taas mainitsevat sanomalehdessä, että kuinka vieraanvaraisesti heitä kohdeltiin Heikuraisella Järvirannalla . . .

Ja sen oli Heikurainen nähnyt ja kuullut, että juhlatilaisuuksissa pidettiin puheita. Ja hän päätti nyt, kun agronomit tulevat, pitää heille tuliaispuheen, toivottaen heitä tervetulleeksi tänne syrjäiseen maailmaan. Hän oli siksi oppinut suutaan soittamaan, ettei hän vähääkään epäillyt puheensa onnistumisesta. Vaikeampaa oli keksiä sopivia sanoja, liukkaita lauseita ja asiallista sisältöä . . .

Mutta hänellä oli pari viikkoa harjoituksen aikaa ja hän käyttikin sen hyväkseen, harjoitellen aamusta iltaan ja välistä öölläkin.

Silloin oli kestikievarikin Heikuraisella. Kaikille matkustavaisille kertoi Heikurainen tulevasta kokouksesta, huomauttaen erityisesti sitä seikkaa, että agronoomit juuri *heillä* aina tahtoivat kokouksensa pitää . . .

*

Naapurikylän kestikievarissa olivat jo agronoomit tulossa matkalla Järvirannalle. Ei ollut enään kuin yksi taival Heikuraiselle. Heitä oli kaksi ja he olivat nuoria, hauskoja miehiä kumpanenkin.

Siihen sattui tulemaan muitakin matkustavaisia samalla kertaa. Muuan nuori metsäherra, joka matkusti uuteen virkaansa, eräs kauppatatkustaja ja ylioppilas, jotka aikoivat mennä Lappiin asti.

Nuoria ja hauskoja miehiä olivat kaikin ja koska kerran tuttaviksi tulivat ja yhtäälle päin olivat matkustamassa, niin . . . ja kun kullakin oli eväitä matkas-
saan . . . eikä sattunut yksikään olemaan raittiusmies
niin . . . *niin* tekivät totia kelpolailla . . .

Olivat hauskimillaan, nousu viinassa, niin joku esitteli että tässä pitäisi syödä . . .

— Me syömmme seuraavassa kestikievarissa. Siellä on komeat päivälliset, sillä se on juuri siellä, jossa aijomme pitää pari esitelmää, — sanoivat agronoomit.

Se sopi toisillekin.

— Mitä esitelmiä te nyt pidätte? — kysyi metsä-herra.

— Koetamme kehoittaa ukkoja perustamaan sonni-yhdistystä.

— Sonniyht . . . hvad fan är det? — kysyi se kauppatukustaja, joka taisi huonosti suomea eikä ollut perehtynyt maanviljelykseen.

Agronomit selittivät asian. Ja sitten he nauroivat päälle. Ottivat sitten, koska se sonniyhdistys tuntui naurattavan, vielä hyviä matkapaukkuja ja päättivät Heikuraisella kalaseerata lisää.

Sitten läksivät taipaleelle, hauskimillaan humalassa kukin, läksivät kolmella hevosella, että oikein kummalta näytti kun niin monta herraa oli yht'aikaa liikkeellä. Taival oli lyhyt, tie hyvä ja kulku nopeaa. Kauppatukustaja nauroi sille sonniyhdistykselle ja puheli kaiken taivalta . . .

*

Heikuraisen kuistin akkunasta sopi näkemään pitkän matkaa tielle päin. Siitä oli Heikurainen vahdannut kaiken päivää, että koska näkyisivät tulevaksi, että hän ehtisi kuistin eteen tervehdyspuhettaan pitämään.

Ja kun Heikurainen pistäysi sisälle sikaaria nou-tamaan, huusi renki, joka sillä välin oli vahtia pitänyt:

— Jo tulevat? Kolmella kyydillä tulevat . . .
monta herraa!

Ne tulivatkin semmoista vauhtia, että Heikurainen tuskin ehti kuistin eteen seisomaan. Ja yht'aikaa ajoivat porrasten eteen . . .

— Minä saan lausua tervetulleeksi arvoisan *sonniyhdistyksen* . . . — alotti Heikurainen, ottaen lakin kouraansa.

Agronoomit nauroivat täyttä kurkkua, metsäherra ja ylioppilas hymyilivät, mutta kauppamatkustaja, joka oli sattunut aivan eellimmäiseksi, noitui:

— Eikö nyt menemästä häpeä . . . te ole itse sonniyhdistys . . . Sakramensgade . . .

MUSTAN PEKAN TUVALLA

Römppäviikolla oli hauskaa tuolla Mustan Pekan kamarissa.

Kun naimajässä olevat rengit ja piit kokoon-tuivat milloin mihinkin talon riiheen tanssimaan, ke-räysimme me poikaviikarit Mustan Pekan tuvalle huvit-telemaan.

Ja hupaista siellä vaan oli joka päivä koko röm-pän ajan. Pekka itse oli hauska ukko, joka osasi aina asettua sille tuulelle, että vieraat viihtyivät. Ja tuhan-silla konsteilla osasi hän keplotella pojilta lantit omaan kukkaroonsa. Römppäviikko olikin Pekan paras tie-nestiviikko koko vuoden aikana.

Tässä minulle muistuu mieleen eräskin römppä-viikko.

Lampan Petteri, Suvitien pojat, Herralan rengit ja Kumpulän Sakke olivat Pekan tuvalle menossa ja heidän joukkoonsa yhdyin minäkin.

Siellä oli jo ennestään pappilan renki Helmeri, joka hiessä päin ja tulipunasena naamaltaan opetteli soittamaan hanuria. Sitä sai, näet, viidenkolmatta-pennin vuokraa vastaan tunnilta soitella. Ja Helmeri harrasti musiikkia.

Mutta oli siellä muutakin hauskaa. Oli Pekalla myytävänä sikaaria, paperossia ja vehnäpullia ja likasia pastilleja vanhassa sikaarilaatikossa.

Mutta hauskimmat olivat konstit, joita sai yrittää, kun Pekalle maksoi kerta kaikkiaan yritykseltä kaksikymmentä penniä.

Ja niitä oli monenlaisia, oli „saukon pyyntiä“, „hauin uintia“, „Tampereella käyntiä“ ja „Moskovasta pikanellin nountia“.

Viimeinen oli vaikea matka ja kovin harva pääsi Moskovaan ja vielä harvemmat sieltä pikanellia toivat. Mutta yrittää sopi ja hauskaa se oli.

Suvitien pojat ostivat heti paperossia, Herralan rengit sikaarit, mutta Lampan Petteri ja Kumpulan Sakke aikoivat yrittää Moskovaan.

— Se on oikein pojat. Ei ole tänäpäivänä vielä kukaan päässyt perille asti. Jussilan Matti sentään pääsi jo Pietariin, — kehoittelee Pekka poikia.

Lampan Petteri ja Kumpulan Sakke lyövät vetoa. Se, joka tappiolle joutuu, maksakoon viisikymmentä penniä voittajalle ja Pekalle, konstin keksijälle, vuokraa kaksikymmentä penniä.

Konsti on tämmöinen. Orteen on solmittu köyden pää kiinni ja toinen pää köydestä heitetään orren yli, että jää kuin silmukka köyteen. Nyt pitää Moskovaan lähtijän ottaa irttonainen, orren yli heitetty köyden pää käteensä ja asettaa silmukka niskaansa. Sitten tulee hänen, pää kenollaan taaksepäin, ettei

köysi niskan takaa luista, alkaa käsivoimallaan haalata itseään orren korkuselle. Orrelle on asetettu kuivettu-nut nisupulla, jonka hänen tulee ottaa huuliensa väliin ja laskeutua taas takaisin.

Lampan Petteri yrittää ensin. Hän asettaa köyden niskan taakse ja tarttuu irti olevaan köyden päähän. Alkaa vetää ja vetää. Riivatusti painuu köysi niskan ja naama paistaa punaselta . . .

— Kas vaan tuota Petteriä . . . juuri niin . . . pitele päätä hyvin taaksepäin, ettei köysi luiskahda . . . Jo on jo noussut . . . — kehuskelee Pekka.

Mutta muut huutavat:

— Vie terveisiä ja tuo pikanellia meidänkin varalta!

Petteri ponnistelee, mutta hitaasti nousee, hän ähkää ja haalaa, että suu on auki. Jo pääsee kohoamaan puoliväliin ja riippuu siinä kuin Aapeli oksassa . . . tekee epätoivoisen yrityksen . . . ja pudota romah-taa samassa laattialle seljälleen . . .

— Ei ollut passia matkassa . . . Rajalta palautet-tiin takaisin, — nauretaan hänelle.

Mutta Petteriä ei naurata, sillä niska on veri-naarmuissa ja kädet hellinä.

Tulee Saken vuoro.

Sakke on kiinteämpää poikaa kuin Petteri ja sin-nikko ja sitkeä kuin peto.

— Jo nyt kumma lienee . . . — sanoo hän ja sylkee kämmeniinsä.

Pekan, joka on isäntä, täytyy tarkoin katsella, ettei petosta saa tehdä. Ja Sakilta otetaan kaulahuivi kaulasta, ettei siitä saisi mitään suojusta niskalleen.

Ensi yrityksellä on Sakke jo puolivälissä ja riivatusti punottaen ja hammasta purren hän kohoilee kohoilemistaan ylemmäs.

— Jo saakeli pääseekin! . . . huutavat pojat. Jo voittaa vedon!

Ja jo on Sakke jo orren tasalla. Siinä vähä hengähtää ennenkuin alkaa nisupullaa huuliensa väliin haamuta.

— Ollaanko pikanelli vapriikissa kotona? kysytään häneltä.

Sakke tekee tuimia yrityksiä saadakseen nisun huulilleen. Vaan siinä haasutessaan, luiskahtaakin köysi niskan takaa ja hän pudota jymähtää laattialle.

— Ha, ha, ha . . . Etkös osannut sanoa hyvää päivää, kun portilta palasit? — ilkkuvat jotkut.

— Siltä unehtuivat tupakkivehkeet . . . se lähti niitä noutamaan, — lohduttelee Pekka.

Pappilan Helmeri yhä harjoittaa hanurilla sotteesia, että hiki tippuu. Herralan rengit koettavat „hauin uintia“ ja Suvitien pojat meinailevat Moskovaan.

Saisi nähdä pääsevätkö.

Ja niin on hauskaa tuolla Mustan Pekan kamarissa.

UNHOITTUNUT RAKKAUTENI

Pitkän taipaleen olin jo kulkenut, mutta vielä pitempi oli se, jolle olin paneva. Minua opastettiin talossa, sanottiin:

— Puoli välissä on Karhu-Jaakon uudistalo. Siihen jää yöksi, niin seuraavana päivänä ehdit kylään.

Ja aikaisin aamulla isäntä valjasti menevän porohärän pulkan eteen ja neuvoi:

— Tästä on pulkan latu Karhu-Jaakon taloon asti. Sinne osaat kun annat poron höllin hihnoin juosta hölkötellä.

Vauhdissa kirmasee poro kujasta järvelle ja noudattaen entistä pulkan jälkeä laukkaa sen yli vastaisen rannan kuusikkoon, jonka läpi jälki viepi.

Suuri asumaton sydänmaa on edessäni, takanani ja kummallakin kupeella, äänetön, hiljainen maailma, jossa ei minkäänlaisia ääniä kuulu. Paksu lumi peittää rotkot ja paunikot ja kaasikkojen päällitse viepi poro minua yhä oudompaan erämaahan. Kajastaa vai-
susti lyhyen talvipäivän vinkka, kun latu nousee harjuille ja vuorien rinteitä kiipeilee. Etelän taiyaalta, kahden korkean vaaran välissä, näyttää kuin päivä

pyrkisi esille, vaan ei jaksa nousta näkyville, kumottaa kellertävältä hetken taivaan rannalla, mutta himmenee ja haituu pois vaarojen taakse.

Olen vielä nuori ja terve eikä minua sureta entiset muistot eivätkä tulevat huoleta. Nautin tätä sydämaan yksinäisyyttä ja poron hölkkätessä lauleskelen:

Juokse porosein
Yli vuoret maat
Seistä kyllä saat . . .

saat levähtää sitten kun pääsemme Karhu-Jaakon taloon.

Se onkin virkku ja vireä peura, sen jalat nap-savat somasti ja kepeästi se heittelee vaikka jälki pudottelee. Outo on tämä taival minulle, oudot maisemat ja kukkulat. Harvoin tästä kulkevat poromiehetkin ja tuskin koskaan muut ihmiset. Ei tänne ole vielä ehtinyt tukkilaisen kirves hävitystyötään tekemään . . . tämä on koskematonta erämaata, suurta ja komeaa ja kuin nukuksissa olevaa. Tie on hauskaa, taival vaihtelevaa. Milloin vaarain päältä näkee silmän siintämiin lumista tunturimaailmaa, milloin jälki syvän laakson korpeen laskeuu ja silloin kuusikon sisälle painuu kuin hämärään. Ja taas kun männikkötievoille ehdimme laulelen:

Siellä verraton
Jäkäl aarre on.

*

Vasta iltamyöhällä saavun pienelle järvelle, johon jälki jyrkkänä putoaa vaaran alle. Järven poikki on jälki lujempaa ja siinä pistää poro vihaisen laukan, että höyry pulkan perässä punoo . . . ja vauhdilla nousee toiselle rannalle, jossa on ison kiven vieressä vanha verkko-aitta ja rivi verkkokeppiä rivissä . . . ja aivan aavistamatta ilmestyy siinä eteeni vähäinen uudistalo vasta veistettyine seinineen . . .

Olen jäänyt siihen yöksi. Poro on laskettu yösyöttöön talon porojen kanssa jäkäläiselle ahteelle lähitölle. Ja minulle on luvattu vuode ja hoivata minkä osaavat.

Vähäinen on talon perhe, äiti tyttäriin. Isäntä on mennyt metsille poromiesten kanssa. He eivät tiedä paljon uutisia maailmalta. Harvoin täällä sattui kukaan käymään. Saattoi kulua vuosia, ettei yhtään vierasta sen kautta kulkenut.

Hän miellyttää minua tuo tyttö. Hän on niin kaunis ja verevä, vankka ja rohkea. Hänellä on pitkät mustat hiukset ja säkenöivät ruskeat silmät. Hän kertoo peittelemättä lyhyen elämänsä tarinan — tarinan yksinäisestä erämaasta. Kesäisin on hänellä hauskaa. Hän kalastelee yksin, ui yksin ja osaa yksin pyörryttävien salojen halki. Talvisin ajelee hän porolla milloin mieli tekee. Ei hän ole täältä sydänmaalta mihinkään pyrkinyt. Kerran on käynyt kirkolla ja siellä paljon nähnyt.

— Siellä taitaisi olla hauskaa, jossa on paljon ihmisiä, — sanoo hän äkkiä minulle ja minä olen näkevinäni hänen kirkkaan silmänsä ilmeessä kuin tuskan siitä, ettei hän pääse sinne.

— Ei siellä ole hauskaa, — vakuutan hänelle. En tahdo kertoa hänelle maailman elämästä, en jutella illusooneja enkä herättää hänen nukkuvia halujaan kavalaan maailmaan.

— Mutta siellähän kuuluu olevan jokaisella oma ystävänsä: pojilla tyttö ja tytöillä poika . . . Onko sinullakin ystävä? — kysyy hän arvelematta.

— Ei ole minulla sellaista ystävää, jota tarkoitat. Hän on valmistanut minulle vuoteen kamariin ja pannut hajuheinäpalmikon pääni pohjalle . . .

Minä tunnen häntä rakastavani, tunnen että saan omistaa hänet yksin . . . Muutan tänne minäkin ja jätän taakseni sen maailman, josta olen lähtenyt . . . En mistään ole löytävä sellaista ystävää kuin hän . . . hän on samalla niin hellä ja hyvä samalla kun on rohkea, miellyttävä. Hänen hipiänsä on hieno kuin silkki ja hänen vartensa joustava ja muhkea . . .

Ja aamulla sanoo hän minulle:

— Vai ei ole sinulla ystävää . . . ei ole minullakaan.

Ja hän istuu sängyn partaalle miettivänä.

— Ole sinä minun ystäväni, niin minä olen sinun, — saan hänelle sanotuksi.

Hän lupaa sen. Ei ikäänään sano unhoittavansa . . .

Hän on jo käynyt metsällä, heittänyt porot suopunkiin ja valjastanut oman ajokkaansakin. Sillä hän tahtoo lähteä minua saattamaan, kun jäljetön, pitkä taival on kuljettavanani.

Voi kuinka hän on reipas puuhatessaan poron parissa. Korea lappalaislakki somistaa hänen sievää muotoaan ja pitkä musta palmikko leiskaa lanteilla niin kiihoittavan viehättävästi. Ja kun hän hyppää pulkkaan, kääresee hän helmansa tiukalle jalkojensa ympärille ja tempasee hihnasta kuin tottunein poromies ja vilahtaa jäljettömälle tielle männikkötievaa kohti talon taakse . . .

Näen hänen edellä ajavan, näen hänen pulskan vartensa ja pitkän palmikkonsa . . . ja vähä väliä ruskeat silmänsä, kun hän kääntyy taakseen katsomaan missä asti minä tulen . . .

*

Siitä on nyt jo monta vuotta kulunut tuosta lemmen seikkailustani erämaassa, sydäntalven aikana. Maailma vei kun veikin minut mukanaan. Unhoitin hänet — samoin kuin monta muuta — enkä ole hänestä mitään kuullut. Totta kai on hänkin jo unhoittanut — totta kai on aavistanut, että se maailma, josta hänen luokseen tulin ja johon hänen luotaan läksin on kavala ja kurja . . . ettei sinne ikävöinyt eikä mieli tehnyt muistella sen kavalan maailman pettäviä ystäviä.

KAIHOLAAMME

Laaksosta nousee korkean mäen päälle, johon näkyy suuremman kuutamon valaisema maisema, leveän polveilevan joen rannoilla ja hyvin kaukana lumisia vaarain lakia ja repaleita hakatuista saloista.

— Ah! Tämäpä on ihanaa!

Se on hän, joka niin sanoo. Hän, josta olin nuorukaisena uneksinut ja miehenä miettinyt. Olen löytänyt hänet sieltä, josta ennen turhaan hain. Me matkaamme nyt omaan Kaiholaamme, pieneen kotiinme kauvas erämaahan. On syystalven leuto yö, tyven ja kuutamoinen.

Hän on outo täällä, vieras näille vaaroille ja näkee ensi kertaa palasen sitä pientä maailman nurkkaa, johon hän tahtoo minua seurata.

— Näinkö onkin kaunis sinun Pohjolasi!

Hän ihastuu siitä mitä näkee ja riemu loistaa hänen silmistään.

— Rakastatko Pohjolaani?

— Oi, enhän tätä tämmöiseksi luullut, en kuvitella voinut, vaikka kerroit, että Pohjolasi olisi näin suuri, näin ihana ja avara.

Mäen päälle pysähytämme hevosemme ja nautimme kumpikin. Päällämme kaareutuu korkea, tumma taivas ja tähtien tuhannet laumat. Edessämme on suuri ja kolkon komea Pohjola korkeine lumisine vaaran lakineen, joiden huippujen päällitse revontulet kalpean kellertävinä leimuavat. Siellä monien vaarojen takana on oma pieni Kaiholamme, onnemme ja ilomme hauska koto.

Tie on soma ja mutkikas. Mustan mieli on iloinen ja virma. Se juosta vilistää vastaleessakin; sen harja hulmuu rennosti ja komeasti, tiu'ut soivat ja kulkusen helinä kuuluu somalta kirkaassa ilmassa. Sanomaton onnen ja ilon tunne minut valtaa, riemu rajaton sydämeni täyttää ja minä puserran hänet povelleni kuni pelkäisin hänen poistuvan, katoavan pois... Olenko hänet ansainnut? Olenko todellakin ollut elämältä näin paljon saamassa?

— Olet, olet. Minä tunnen selvään, että se olet sinä, jota varroin ja ikävöin, — vakuuttaa hän minulle.

— Olin niin orpo ja onneton, niin kaihomiellinen ja kelvoton. En tietä tiennyt kussa kuljit, en polkua löytänyt, joka vei kultaiseen kartanoosi...

— Löysitpä hän. Tapasit minut juuri silloin kun jo olit lakannut toivomasta.

— En enään uskonut sinua olevankaan. En toivonut palkkaa saavani kaikkien kovien vuosien koetelemuksista. Enkä enään uskonut, että oli vielä päi-

väni paistava, onneni oleva näin suuri ja eheä. — Rakastathan minua Anna ainoiseni?

— Rakastan, rakastan. Enempi kuin luuletkaan!

— Mutta minä olen köyhä ja saamaton!

— Olet niin hellä ja hyvä. Voi, sinun rinnallasi on niin turvallista, sinun sylissäsi tuntuu kuin ei mikään peloittaisi . . . niinkuin katoaisivat kaikki pienet huolet ja elämä näyttäisi niin suurelta ja todelliselta . . . Kuulen sydämesi sykkivän . . . Ah' aavistatko kuinka sinua rakastan! Oi, että voisin olla sinun ilosi, poistaa alakuloisen mielesi ja laulaa sinulle elämän iloa ja rakkautta! Olen aavistanut sinun ikäväsi, olen kuvailut tuskiasi kun kaihoiloin minua muistelit . . . Näen sydämesi sisimpään . . . raukka ystäväni.

— Tyydytkö minun Kaiholaani . . . ?

— Voi, sinun Kaiholasi on meidän onnelamme. Kaihon me karkoitamme pois ja elämme omaa, hauskaa elämäämme! Voi ystäväni kuinka olen onnellinen. En vaihtaisi tätä matkaamme mihinkään maailmassa . . . Kuinka tämä onkin kolkon komeaa tämä Pohjolasi . . .

Tie on laskenut kiertäen laaksoon, noussut ahteelle ja kulkenut kuusikon poikki laajan jänkän laitaan. Sen toiselta rannalta alkoi vaara kohota ja vaaran kuppeita tie luikerrellen vei pienen petäjikön halki kohden äärettömän korkeaa vuoren lakea, jonka puuton ja luminen huippu paistoi kuun valossa kuin taikalinna.

— Tämäkö on se satumaailmasi, josta olet minulle kertonut? — kysyi hän.

— Tämähän se on. Näetkö tuota korkeaa vaaran lakea, jonka luminen huippu kimaltelee tuolla kaukana?

— Näen, näen. Se on niin satumaisen korkea ja salaperäinen. Senkö kautta tie vie Kaiholaamme?

— Sen takana on Kaiholamme, pieni kotomme pitkien petäjien keskellä . . .

Voi, juokse Musta! Ja vie meidät pian! Katkea taival, joudu koti!

Musta kiinnittää kulkuaan. Kulkunen helisee ja tiu'ut soivat. Tie vie ja viehättää meitä, välisti, kuin nauraen, ilmestyy metsäjärvelle, kohoo vastaiselle rannalle ja luikerrellen taas lepikon läpi painuu uusille ahteille.

— Miksi sinä kutsut kotiamme Kaiholaksi? — kysyy hän.

— Kerronko sen sinulle?

— Kerro, kerro!

— Kun pieni kotoni oli valmis, kun kesäaamuna ensikerran sytytin tulen takkaan, kävi mieleni apeaksi. Olin niin yksin ja ystävittä. Silloin nousin tuon korkean vaaran korkeimmalle huipulle, josta näkee kauvas kaikille ilmoille ja istuin ikävissä. Mihin kääntyisin, kunne kulkisin, että löytäisin hänet, jota ikävöin ja jota jo kauvan, kauvan olen rakastanut. Katsoinpa mille ilmoille hyvänsä, joka haaralta näytti pettymys pilkistävän. Kuinka oli etelän taivaskin totinen ja kumma, harsopitteinen kuin itkuja puserrellen. Poh-

joisella oli pilvi. Länsi liekaroi ja itä ilkkui ja ilakoi... Alhaalta laaksosta näin kotoni pienoisen. Se näytti niin yksinäiseltä ja autiolta... Silloin nimitin sen Kaiholakseni...

— Mutta nyt ristimme sen Onnelaksemme. Me tuomme onnen ja ilon tullessamme. Ja kesäiltoina kiipeämme tuon suuren vaaran päälle...

— Teemme niin. Me näemme sieltä palasen sitä maailmaa, jonka olemme jättäneet ja johonka emme enään palaa. Tämä on nyt meidän maailmamme...

— Ja yhteinen ilomme ja onnemme. Meille tulee niin hauskaa... — puhkeaa hän puhumaan ja hänen suuret siniset silmänsä ilosta säkenöivät.

Ja yhteistä onneamme kuvitellessani kerron minä:

— Kesäaamuna saatat sinä karjan laitumelle, laittanet niin kauvas, että eksyt korpeen... Mutta äkkiä kuulet tuohitorven toivotuksen ja arvaat, että olen sinua etsimässä...

— Voi niin, niin...

— Kohtaan sinut kuusen juurelta itkemässä ja vedän syliini ja pitelen näin... ja suutelen kyyneleesi... näin...

Olimme jo ehtineet likelle sitä korkeaa vaaraa, jonka luminen laki oli kauvan näkynyt. Sen kylkiä pitkin vie tie, kiertäen kallioita ja männikkötievoja pitkän kuusikon läpi loivalle myötäleelle, jota pitkin kulkee vinossa laaksoon.

— Täällä on jo sellaista seutua, semmoisia puita ja kumpuja kuin kerroit olevan Onnelamme lähellä. Nyt ei enään ole pitkä matka kotia, — sanoo hän ihastuen.

— Jo olemme lähellä. Kohta näkyy puiden välitse pieni pirttimme . . . Näetkö tuota pulskaa kuusta tuossa . . . Se on sinun kuusesi, Anna ainoiseni. Sen juurella usein illoin istuin kun sinua odotin.

— Nyt et enään tarvitse yksin istua. Olen aina, ijäti oleva vierelläsi.

Tie vie syvään laaksoon, jonka pohjalta näkyy lammen luminen pinta. Lammen toisella rannalla on maa loivaa etelää kohden ja siinä pitkien petäjien keskellä on Onnelamme.

Hän on ihastuksissaan ja Mustan juostessa hän puhelee:

— Voi, sieltä tuikkivat tulet . . . Tämä lampiko on kalavetemme . . . Nyt jo näen koko kotimme . . . Oi kuinka tämä on pieni ja sievä, rauhallinen ja runollinen . . . Voi ystäväni, minua vartenko näin teit . . . Kuinka olen onnellinen, onnellinen.

Lammen poikki juoksee Musta vihasta vauhtia, nousee kiivaasti vastaletta, jonka läpi tie kulkee sakeaa puistikkoa halki . . . ja vie reen kuin lennossa pirtin porrasten eteen . . . omaan Onnelaamme.

Hän oli kyllästynyt noille pienille rakkausseikkailuille. Oli saanut kyllänsä kansakoulunopettajista, nuorista ylioppilaista ja nyt viimeiseksi lyseolaisista. Hän tahtoi nyt sanalla sanoen naimisiin.

Olihan hän, Erika, ollut jo montakin kertaa kihloissa, vaan mitä siitä oli kihlaantua semmoisten kanssa, jotka vielä tarvitsivat vuosikausia ennenkuin saivat viran. Täytyi ruveta katselemaan semmoista miestä, joka pystyisi heti naimisiin menemään.

Eihän hän juuri välittäisi minkälainen mies se olisi, kunhan hänellä olisi virka ja varmat tulot. Hän oli jo niin monta kertaa rakastanut, ettei olisi niin vaarallista jos ei enään niin kovin paljon lämpenisikään.

Hän oli rovastin tytär ja hän oli vieläkin pulska ja pauha ja punaverinen, vaikka alkoi ikä olla siinä lopulla kolmeakymmentä. Häntä ei enään miellyttäneet nuo pikkuvirat, joissa oli ollut: milloin opettajattarena kansakouluissa ja nyt viimeksi postinhoitajattarena. Hän tahtoi päästä levähtämään . . .

Hyvällä tuulella hän nyt oli tänään, katsellessaan ulos postitoimiston ikkunasta maantielle päin. Hän odotti sieltä päin sulhastaan tulevaksi. Se oli pitäjän nuori pastori, jonka sydämen hänen oli onnistunut sytyttää maalliseen liekkiin. Ja pastori olikin niin todella ihastunut Erikaan, ettei Erika hetkeäkään epäillyt, ettei hänellä ollut pastori kaikin puolin vlassaansa. Mutta kainona ja rakastettavana hänen oli täytynyt olla ennenkun pastori „iski silmänsä“ häneen. Sillä pastori oli herännyt mies, ankara mielipiteissään ja nuhteeton elämässään. Ja erilainen kaikin käsin kuin Erikan entiset sulhaset. Ei pyrkinyt pastori liian likelle, ei silloinkaan kun kosi. Oli vaan kerran suudellut otsalle ja puhunut Jumalasta . . .

Kyllähän Erikaa vähän vistotti, kun hän muisteli sitä, että oli pastoria kelpo lailla valehdellut. Ei hän ollut koskaan sanonut olleensa rakkaus-seikkailussa, ei suudellut miehen huulia eikä koskaan tuntenut niin puhdasta rakkautta kuin nyt pastoria kohtaan. Muutkin Erikan vakuutukset oli pastori uskonut ja kyynel-silmässä puhunut siitä, että hän oli jättänyt naimahommansa Jumalan haltuun ja näin oli taivaallinen isä hänelle toimittanut soresan morsiamen.

Sitä miettiessä Erikassa kävi vilun väre ja yhtä ja toista muisteli hän kuluneesta elämästään. Varsinkin yhtä juttua, joka tosin oli tapahtunut kaukana täältä, mutta joka vielä tulevaisuudessa voisi tulla pastorinkin korville. Mutta silloin se ei enään olisi niin vaaral-

lista ja hän vannoi pastorille, että se oli pelkkää valetta.

Kuului olevan jo maisterina se silloinen sulho Akseli Airisto . . . Hän oli rakastanut Erikaa puhtaasti ja rajattomasti, he olivat olleet kihloissakin melkein puoli vuotta. Mutta Erika oli hänelle antanut rukukset, sillä Airisto oli hänen mielestään ollut ruma mies ja kömpelökin kuin mikähän seiväs. Mutta siitä oli Airisto nokkaantunut hirmusesti ja vannonut elin-aikaisen vihan ja puhunut kostosta hautaan asti . . .

Onneksi oli Airisto sentään siksi kaukana nyt, ettei hänestä ollut pelkoa. Viikon parin päästä heidät jo pastorin kanssa kuulutettaisiin ja häät oli päätetty pitää heti.

Ja Erika toivoi, että aika rientäisi siivin lentävin . . .

Hän oli pukeentunut pastorin mielen mukaan yksinkertaiseen pukuun ja kammannut hiuksensa jakaukselle. Täytyi koettaa olla . . . ettei pastori pääsisi mitään epäilemään.

Oikeastaan Erika ei pastoria voinut vähääkään rakastaa, vaikka pastori oli pulska mies. Hänessä oli jotakin akkamaista ja pehmeää ja joutavaa jumalisuutta Erikan mielestä. Mutta sen täytyi sietää. Ei ollut enään aikaa ruveta miestä odottamaan ja valikoimaan. Ikää oli jo kovasti ja monenlaisia seikkailuja oli jo tullut kokeneeksi. Sitten kun he pääsisivät naimisiin, voisi Erika alkaa hioa pastorista akkamaisuutta pois ja koventaa pehmeyttä. Mutta nyt täytyi liehakoida . . .

Niin Erika mietiskeli ja tuumaili itsekseen odottaessaan pastoria. Hän oli aikonut tulla heti puolisen syötyään ja he menisivät sitten yhdessä kävelemään ja nauttimaan keväisen heräävän luonnon kauneutta.

Mutta merkillisen kauvan pastori viipyi. Hän oli ennen ollut hyvin täsmällinen tulolleen. Erikasta alkoi aika tuntua pitkältä ja joutessaan sovitteli ja leikki hän kihlasormuksellaan. Se oli paksu ja vankka ja soveltui mainiosti hänen sormeensa . . . Airiston sormus oli ollut paljoa mitättömämpi . . .

Mutta viimein Erika tuskaantui odottamaan ja itsekseen höpisi:

Mikähän sille lampaalle nyt on tullut kun ei kuulukaan . . . Ja mitä hittoa hän viivyttelee?

Erika oli jo aikeessa lähteä häntä vastaan, kun hän samalla huomasi pastorin kävellä huiskivan papilasta päin.

— Tuollapa tuo tulla viuhtoo, — arveli Erika hyvillään ja jonkunlainen paino tuntui lähtevän hänen sydäimestään. Siellä oli koko päivän ikäänkuin joku olisi soimannut ja soittanut kummallista nuhdevirttä. Mutta nyt se katosi ja erinomaisen lempeänä ja kainona otti Erika vastaan pastorin.

— Voi kuinka minä olen jo ehtinyt pitkästyä ja ikävöidä sinua, — sanoi hän lempeimmällä äänellä ja tavotteli pastorin kättä.

Mutta pastori näytti kummallisen juhlalliselta ja niin vakavalta kuin kirkko itse. Ei hän käynyt istu-

maankaan, mutta asettui seisomaan keskelle lattiaa, vaikka Erika toimitti häntä soutu-uoliin.

— Minä tahtoisin vähä kysyä sinulta Erika, — alkoi hän ja hänen äänensä soi niin oudon kylmästi, että Erika kalpeni, — tahtoisin kysyä sinulta, oletko koskaan tuntenut maisteri Akseli Airistoa . . . ?

Hän katsoi samalla Erikaan totisesti, melkein ankarasti.

Kysymys tuli niin arvaamatta ja niin äkkiä, että Erika aluksi kalpeni, mutta äkkiä sai hän hermonsaa tyyntymään ja tottelemaan ja viattomasti hymyillen hän vastasi:

— Olen hänet tuntenut. Miksi sitä kysyt?

— Sain häneltä kirjeen, — Airisto on nimittäin luokkatoverini ja paras ystäväni, — jossa hän puhuu sinusta . . . tehän olette olleet kihloissakin, — sanoi pastori kylmästi. — Kun parhaalle ystävälleni ilmoitan kihlauksestani ja toivon saavani onnittelun, saankin häneltä tällaisen kirjeen . . .

Ja pastori paiskasi kirjeen lattialle ja sanoi jymisevällä äänellään:

— Nainen! Te olette minut valehdellut . . . Meidän suhteemme ovat loppuneet . . . — huusi hän lopuksi ja pakeni kuin pahaä Erikaa, paiskaten oven jälessään kiinni, että seinät helisivät.

Erika seisoi kuin jähmettyneenä. Tätä hän ei ollut osannut odottaakaan . . . Airisto oli siis saanut kostetuksi . . . se suuri ja kurja konna . . .

Hän otti kirjeen laattialta ja luki siitä: — — —
Minä hyvin tunnen morsiamesi . . . Erika H:n . . . hän
on ollut minun ja monen muun henttu . . .

Enempää hän ei lukenut, rutisti sen kokoon ja
paiskasi palavaan uuniin ja unehtui pitkäksi ajaksi
katselemaan pastorin perään, joka vinhaa vauhtia käveli
pappilaan päin . . .

Mutta omista ajatuksistaan hän ei saanut yhtään
selvää.

SISÄLTÖ:

Lukijalle	5
Mailmalta takaisin	9
Syksyinen unelma	57
Suuri sielu	67
Hallaa pelätessä	73
Kuva niityltä	85
Karjanäyttelyssä	95
Eräs reipas nainen	107
Eräs sonniyhdistys	117
Mustan Pekan tuvalla	127
Unhoittunut rakkauteni	133
Kaiholaamme	141
Eriika	149

VÄINÖ KATAJALTA on ennen ilmestynyt:

IRJA

KUVAUS

Hinta 1: 50.

Otteita sanomalehtien arvosteluista:

„— — — Irja on etevä psykologinen kuvaus. Se on surumielinen lemmentarina sekin, — — — yksinkertainen aihe — luontaisen keimailijaneitosen sydämmetön leikittely kelpo miehen tunteilla — on varsin sielukkaasti käsitelty; nerokkaalla kynällä pirtelee tekijä naissydämen viekkaita suunnitteleja ja salavehkeitä turhamaisuuden tyydyttämiseksi. Kuvaus tuntuu puhtaasti objektiiviseltä; — — — Kieli on rikasta ja pirteää; ajatukset hyvin muodostettuja ja esitys ytimekkään lyhyttä. Irja on lukemisen arvoinen, se antaa monelle ajattelemisen aihetta ja on kauttaaltaan mieltäkiinnittävä.“

Hämeen Sanomat.

„— — — Aihe „Irkassa“ on yksinkertainen, yhtenäinen. — — — tekisi mieli sanoa, että se on „eletty kertomus“. — — — Tyyli Väinö Katajalla on vakautunutta ja sujuvaa, kieli kirkasta ja vapaata alottelijan tavallisesta tunteellisuudesta“.

Uusi Suometar.

„— — — Surullinen — — — runollista tunnetta koko paljon. Kirjoitustapa on reipasta, kieli hyvää“.

Pyrkijä.

KULMUJA I

Kuvia elämän varrelta.

Hinta 1: 60.

Otteita sanomalehtien arvosteluista:

„ — — — Harvoin saa arvostelija niin täydellisellä vakuutuksella suosittaa kaunokirjallista teosta kaikille lukijoille ilman poikkeusta. Erinomaisen kaunista ja väririkasta on kieli, hienon tuntehikas on tekijällä sydän ja hänen kirjoitustapansa muistuttaa Juhani Ahon lastuja, silloin kun ne uusimman vaikutuksensa tekivät. — — — Tekijällä on ulkonaisille vaikutuksille hyvin herkkä sielu, terävä havaintokyky ja harvinainen lahja pistää paperille se mitä sielussa syvimmällä liikkuu, samalla kun hän on mestari kuvailemaan humoristisia pikkutapauksiakin. Hänen kirjoitustyylillään on jokin omituisen kiinnostava viehätys lukijalle. Kokoelman jokaisen kertomuksen lukee hyvin mielellään. Ne onkin kaikki puhdasta ja yleväsisältöistä; jaloja ajatuksia ja hyvää elämänvakuumusta huokuu joka sivulta.“

Hämeen Sanomat.

„ — — — Teoksessa on kahdeksantoista eri kuvausta, jotka ovat kirjoitetut kirjailijan tarkalla huomiokyvyllä ja vakautuneella, sujuvalla kynällä. Siinä kuvailee kirjailija omia sisäisiä tunnevivahduksiaan ympäristöön ja runollisella lennolla tuota suurta, jylhää Pohjolan luontoa ja sen muuttuvaisuutta. — — — Jotka tahtovat pitkiä talvi-iltojaan lyhentää, ne ostakoot itselleen Väinö Katajan „Kulmuja“, sillä sitä eivät tule suinkaan katumaan.“

„Tornio.“

Kirjat ovat saatavana kirjakaupoista ja suoraan kustantajilta vapaasti lähetettynä.

Boman & Karlsson,
Hämeenlinna.

Suom. launnot. I.

Kataja

KANSALLISKIRJASTO-KANSALLISKOKOELMA

120 102 1187

x

